

658 A. 482.

Baligreen'i losi krahw

ja
wapper pois Jaames Orelli.

Dma rahwale jutustanud

G. Kikajon.

Keiserliku Arealiku
Rm-kogu kink. 1916.

Tallinnas, 1878.

Trükitud J. H. Gresseli kirjadega.

Baligreen'i lossi krahw

ja

wapper pois Jaames Oressi.

Dma rahwale jutustanud

C. Kikajon.

Tallinnas, 1878.

Trükitud J. H. Oresseli kirjadega.

Tsenjuri poolest lubatud. — Tallinnas, 1. Juni 1878.
(L. S.)

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

32586

Esimene peatük.

Dressli sugusefts.

Londonis elas enam kui saja aasta eest üks tubli, terase wainuga mees, nimega Kaarel Dressli. Süündinud Birimaal ja ameti poolest müürisep, oma kahetümne elu-aasta hakatuses oli ta oma süündimise kohta maha jätnud ja Brittimaa pealinna, nimega Londoni reisimud, ses lootuses, et sealt tööd ja leiba leida wõiks. Niiisugune lootus saab ühe karme, wõi usina inimesel ikka ilma puudumata täide minema, ja Dressli ei olnud weel mitte kahessa pääwa Londonis elanud, oli ta juba omal üht kindlad teenistust ühe kuulsa paumeistri juures leidnud. Tema terane wain ja usinus, tegid teda ta peremehe meelest pea armjaks. Mitte kaua, sai ta oma peremehest kõige paremate töömeeste hulka arwatud, ja pealegi kuulis ta oma peremehe käest seda lubamist, et kui ta ikka ennast sedawiisi üles peab, oma eluaja tema juures tööd ja leiba wõib saada.

Drelli, kel oma siindimise kohtas kedagi suurt sugulast ei olnud, mõtles kindlaste oma eluks aeaks Londoni jääda. Mõne aasta pärast leidis ta omale ka üht siset, kellega ta nagu Londoni kinni seutud oli, aga ometi ennast seal juures nii õnnelikult leidis olevad, et ta arwas ennast ilma selle siseteta, mitte elada mõinad. Einiili Kannedi, üks noor tüdruk, kes Drelli peremehe juures tüdrukuts oli, oli meie Drelli silma puutunud. Einiili oli niisamma wirt, truu ja õiglane kui Drelli, ja Drelli soowis väga, et Einiili temaga altari ette pidi tulema.

Poolte aasta pärast läks ka se soowimine korda, ja Einiili sai Drelli naeseks, se oli se sise, mis Drellid nagu Londoni oli kinni sidunud. Drelli hiiuris omal ühe wäikese maea, mis ühes iseäralikus linna jäus oli, kus ka hiiurid palju alwemad olid; senna kulus Drellil ka kaunis hulgate raha ära, seda maea ilusti korra järel sisse seada. Hõbe ja kuld asju ei olnud küll mitte seal leida, aga puhas olet, oli Drelli korteris pea asi. Senna maeasse wiis Drelli oma noore naese, kes kõike üle mis ta nägi, väga ennast rõemustas. Ses maeas elasid naad mõnda aastad õnnelikult, kus juures neil, nende suureks rõemuks kaks last olid, üks tütar ja poeg.

Selle wäikese wamiili elu ei olnud küll mitte suure wiisi järel, aga ometi üks rahulik ja kasiin

elu. Iga argipääm läks Drelli ikka pääwa-
tõusu ajal oma tööle ja ei tulnud enne tagasi,
kui õhtu, kella kuue ajal. Siis ootasid ikka ta
naene ja lapsed, tema koen tulekud suure rõe-
muga, ja iga kord hõiskasid Jaames ja Besfi,
kui nägid oma armast isa ligidalt tulewad.
Naad tõttasid temale vastu, hakasid teine teise
käest kinni ja wiisid oma isa südameliku rõe-
muga koen, kus rõemus ema, „tere tulemast“
vastu hõiskas. Siis läksid naad peale isa koen
tulekud kõik sööma laua ääre, ja pärast söömist
oli suwel ikka sel wäikese wamiilil wiisiks, natuke
jalutama minna, aga talwe ajal istusid naad
kõik, pärast õhtu sööma, kamina ümber soojas,
kus Drelli oma naesel ja lastel tuhat juttu oma
sündimise paigast rääkis, mis lapsed suure tähele-
panemisega pealt kuulasid, nii kaua, kui ema
nendel meele tuletas, et aeg magama minna on.

Pühapääm sai neil õigeks pühapääwaks pee-
tud ja tööl käimise ajemel läks see auus isa
omastega firiku. Pärast lõunat läksid jälle
kõik natuke jalutama, ja õhtu luges nendel isa
piibliist midagi ette.

Nii wäikese olefuga kui nende elu oli, lei-
dis ometegi Drelli eennast, oma wäikese perega
wäga õnneliku olemad. Nemad ei soowinud ega
tahtnud enestel paremad ehk suuremad elu, waid
tänasid südamest Jumalad selle eest, et ta nen-
del nii palju oli õnnistanud, et pääm pääwalt
rahulikult elada wõisid.

Nenda sai Jaames juba neljateistkümnne ja Besfi kolmeteistkümnne aastaseks, ilma et miski õnnetus nende wagaft elu oleks rikunud. Korraga juhtus aga nendel üks suur ja raske õnnetus tulema. Ühel päawal kanti nende armast isa raami peal koeu. "Kõik ta ihu oli werine ja katki. Ühe maea ehituse juures, kus Drelli tööd tegi, oli üks köis katki läinud, kellega rasfid raiutud kiwa üles winnati, ja üks kiwi oli Drellid nii wäga purustanud, et ta ennast oma jõuga enam liigutada ei jaksanud. Tohter sai kohe senna kutsutud, aga teda parandada ei arwanud tohter mitte korda minema, sest et ta kiha wäga purustud oli. Drelli õnnistas oma naest ja lapsi, ohkas Jumala poole, rääkis weel mõned trööstlikud sõnad, ja pani omad filmad igaweste kinni.

Nende waeste järel jääjate kurbastus oli otšata suur. Nende ainus isa ja muretseja oli nii õnnetumal kombel nendest lahutud, oh häda igaweste! Naad walasid palju palawaid filmapiisaraid oma õnša mehe ja isa haua peale; nende ainuse lootus oli selle suure taewase isa peal, kelle käest kõik tuleb, õnn ja õnnetus.

Üks wana sõna ütleb: üks õnnetus tuleb arwa ükši. Nenda oli se ka Drelli pere juures, kes oma toitjad kantanud olid. Kurwa südamega nägi Emiili, se waene leff, ja waeste laste ema eestulewad aega ära, sest et neil isa teenitud rahast mitte palju järel ei olnud, ma-

tused olid ka natuke maksnud ja niisama igapäevane ülespidamine maksis ikka raha, kusagilt poolt ei olnud juure tulemas, sest ükski neist ei teeninud mitte krossi juure, seepärast sulas se wana raha järg ikka pääw pääwalt wähe- maks, pealegi jõudis se pääw ligemale, millas se maea hiiir oli tarwis maksta, ja kui se kurw lest oma summalest järrel waatas, leidis ta eh- matades, et nappiste hiiiri wõis äramaksta. Ja siis — mis pidid peale hakama, kui wiima- sed koppitad wälja antud on? Emiili wärises, kui oma tulewad aega ette äramaaalis? Ta nägu tunnistas ta muret üles nii selgeste, et lapsed juba seda märkisid.

Üks õhtu hakkas Jaames oma ema käest finni ja palus wärisewa häälega: „Sind wae- wab armas ema miski muu asi, kui kurwastus meie armisa isa pärast, ja waata, kui sa mitte mul ei räägi, mis asi se on, jaan ma ennast wäga õnnetuma leidma. Ütle mulle, mis sind waewab, ja kui ma sind aidata ei wõi, tahan ma sinu muret ka aidata kanda.“ Ka Bessi tuli ja palus, et ema nendel pidi oma mure üle otjust andma. Emiili ei wõinud enam nende palwe wastu panna, waid puistas kõik oma südame peal seiswad rasked muret rääki- des neil wälja.

Jaames lastis oma pea mõttes noriku, kunni Bessi oma silma pisarad oli ärafiimwatanud, ja suure armastusega oma pea ema rinna naale lastis.

„Se on tõsi ema“, ütles Jaames oma pead iüles-
tõstes ja selge filmadega nutja ema peale waates,
— „se on tõsi, meil ei ole praegu kedagi peale
hakkamist; — aga meil elab jo taewas üks armu-
line isa, kes kõik toidab, seepärast ära muretse
mitte emake! Bessi ja mina, oleme priske ja
terwed, meie võime tööd teha ja saame ka tööd
leidma, kui mõtame otsida. Nii palju, kui õnnis
isa, ei või meie küll mitte teenida, aga ometi nii
palju, et meie nälga ei sa nägema. Anna aega
armas emake, küll Jumal saab meile tööd juhutama!“

See kurw ema leidis ennast kauniste tröös-
titud olevad, Jaames oli küll alles noor, wast
neljateistkümne aastane, aga ta oli wäaga suure
kasuga tugew pois, selle wanatuse kohta, tal oli
ka tugewa keha kõrwas väga tark mõistus ja
kenad eluviisid; ka ei mõelnud ema Jaamese
töö tegemise juures midagi kassipidi, sest nii-
sugune pois võib juba tööd leida, mis ta ära
võib teha. Juba teisel homikul astus Jaames
rahuliku näuga ema juure, ja ütles: „Ma loo-
dan, meie oleme nõu leidnud emake, sa tead,
et linnas ehitamise tööde juures palju liiva
saab pruugitud, ja tean need liivahaugud, kust
se liiw saab toodud, mis õnnis isa ikka kõige
paremaks ehituse liivaks nimetas. Kui Bessi
ja mina, wäikese wantri mõttame ja lähme
liiva widama, sedawiisi teenime meie ikka nii-
palju, et igapääwast leiba võime saada, küll
Jumal saab edespäi jälle aitama.“

„Alga need liiwahaugud on linnast väga kangel, peale neli wersta“, wastas ema. „Teil saab raske töö olema ja alati widada teie ei jätsa, mo armas poeg.“

„Töö ei pea meil mitte raske olema, armas ema“, wastas Jaames. „Ja siis — meil on jo meie wa' truu koer pop, se wõib meid ka aidata widada: meie wõime ometi katsuda, kas meie tark pop mitte wankri ees widada ei oska, kui ta ka esite nattuete tõrgub, sest põle suuremad wiga, ta on sõna kuulelik koer, küll ta saab meid aitama.“

„Ja, se oleks väga hea“, ütles ema. „Kui meie teda pruukida ei wõiks, peaksi meie teda äraandma, mis mul väga suurt kahju saaks tegema, sest so õnnis ija armastas ka väga, wana tubli poppi. Tee kord proowi temaga Jaames. Üht wankert widamise tarwis seame pea korda. Bessi otsi niisugusid pitte riide tükkisi, ja õmbleme paar trengi walmis.“

Ema läks kohe tegema ja Bessi aitas ka nobedaste. Ei olnud weel tundi aega mööda läinud, olid juba kõik riistad walmis ja said poppi ümber passitud. Jaames oli wankre kuurist wälja tõmbanud, tiisle ette seadnud ja muud wead parandanud; nüüd tõi poppi wankre juure ja rakendas ette. „Edasi pop, edasi!“ ütles Jaames lahkestes ja silitas wana truu looma. „Edasi, pop! Näita ometi, kas ja nii tark oled, kui ja wälja näitad!“

Pop oli üks täis suur karwane koer, ilusa pea ja pitka kõrvadega. Esi hakatuses, kui ta niisugusid riistu oma ümber tundis, ei teadnud küll mitte wana pop, mis pidi tegema, waatas longus peaga esite Jaamese, siis Jaamese ema, siis jälle Bessi otsa. Pea aga sai ta aru, mis ta pidi tegema ja näitas ennast wiisipärast, tarf ja nagu widama õpetud wälja.

„Aga see läheb jo üsna heaste!“ hüüdis ema. „Jaames, sul on wäga õige mõtte olnud, ja meie pop on kui widama õpetud, — se on üsna imekspanemise wäärt. Kuida rõdemustab se mind, et meie seda truu looma pidada wõime, muidu, oleks meie pidand teda kehwise pärast ära andma. Küüid — ei tea Jaames, kas so käest ka saab liiw ära ostetud?“

„Ma ei karda seda mitte, et mo liiwa ära ei osteta, armas ema,“ wastas Jaames — „sest ma tean, isa ütles ikka, et Windowi orgus kõige parem liiw peab olema. Et meie aga oma asjaga kindlad wõime olla, tahan ma Zoonstoni herra juure minna, kelle teenistuses meie isa surmani oli, ja tahan ta käest järel küsida, kas ta mo liiwa ära ei osta?“

„Tee seda armas poeg,“ ütles ema, „ja kui herra Zoonston so liiwa ära ostab, siis anna mul ruttu teada!“

Jaames wõttis oma poppi wankre eest ärra ja läks Zoonstoni herra korterid üles otsima, keda ta ka pea leidis. Mandlekult rääkis Jaa-

mes oma asja üles ja lisas senna juure veel seda, et ta isa ikka on öölnud, et Windowi orgus kõige parem liiw on.

„Ja, ja, seal on ilma laitmata kõige parem liiw,“ vastas härra Zoonston. „Aga se on väga pikk tee senna, sellepärast on need Piivahaugud üsna ma jäetud. Minult üks, minu töömeestest on omal seda waewa võtnud, Windowi orust liiwa tuua — aga se waene töömees Drelli on surunud!“

„Ta oli minu isa, armas härra!“ ütles Jaames. „Ma olen temaga sagedaste Windowi liivahaukudes käinud.“

„Sina?“ hüüdis Zoonston. „Sina oled selle tubli Drelli poeg? So, se rõmustab mind väga, et ma sind tundma õpin, sest ma näen, so olekust, et sa üsna oma õnna isa sarnane näitad olema. Ja, ja, üks üsna tubli pois! Väga hea — to aga oma liiwa niipalju kui sa jõuad ja tahad minu ehituste juure, ja ma tahan oma töö ülewaatjale öelda, et ta sulle kolmkord rohkem se koorma eest maksab, kui teistel liivawidajatel. Niipalju on ta ka enam väärt, sest et sa Windowi orust oma liiwa tood. Võid kõige juure minna juure liiwa widada, mo armas pois. Ma mõtlen, so ema elab ka alles?“

„Ja härra, ka üks õde on mul, üks väga wiks tüdruk,“ vastas Jaames. „Bessi saab mind aitama liiwa widada, ja ema ei seisa ka

mitte tööta, waid fedrab ja kueub teiste inimestel, ja kui teie nii hea olete, ja mo liiwa ära wõttate, siis ei pruugi meie Jumala abiga mitte nälga tunda. Ema oli esite wäga kurn, aga nüüd saab ta ennast, kui ta kuuleb, kui armuline teie olete, wäga rõõmustama."

"So, teie olete siis kõik, kui mo tubli Drelli oli, õiged, usinad ja jumalakartlikud inimesed!" ütles herra Zoonston. "Ja, ja, kuidas maja peremees, nii on kõik ta pere!"

"Hea mo poeg! Palju terwist wii ka oma emale minu poolt ja ütle tal, kui tal head nõu, wõi midagi muud tarwis on, siis tulgu ta julgeste minu juure, ma tahan hea meelega teda aidata, kui häda on. Ja fiin, wõta mo poeg se wõlaweks! Sa ei pruugi ennast mitte häbeneeda — so isa oli mul mõnda aastat, üks truu ja karme töömees ja se on se wõlg, mis ma ta naese ja laste kätte tahan tasuda. Tule iga kuu esimesel päawal mo kassameistri juure — ta saab so weksli ikka niikaua wälja maksma, kui sa juba nii kangel oled, et sa üksi oma ema eest wõid muretseda. Ühtigi tänu, mo poeg! Jumal hoidku ja juhatagu sind!"

Zaames oli wäga õnnelik, kui ta Zoonstoni härra korterid oli jätnud. Se rõõmustas teda, et se hea härra tal tööd oli annud ja et ta tema emal lubas abiks olla häda ajal, — aga kõige enam rõõmustas ennast Zaames selle kii-tuse pärast, mis se hea härra tema isa kohta

oli öölnud. Selle üle oli ta südamest rõõmus, et ta õnnis isa nii auusaste oli oma peremeeft teeninud. Siilgawa silmadega astus Jaames tupa ja rääkis emal ja Bessil, kui armuline Joons-toni härra oli olnud ja mis ta kõik oli lubanud.

Se waene leff walas rõõmu-pisaraid ja sügawaste liigutud ütles ta: „Tänage Issandad, sest tema heldus kestab igaweste!“

Teine peatük.

L i i w a h a n k.

Jaames ja Bessi käisid mittu kord pääwas Windowi orgus liiwa järel, mis naad wana truu koera popi abiga linna widasid. Talwet ei ootnud Jaames mitte hea meelega, sest ta teadis, et talwel ehituse töö seisab ja siis ei sa ka mitte ehituse liiwa pruugitud, aga talweks oli weel mõned kuud aega, sest nüüd oli alles suwe hakatus. Jaames mõtles ka talweks natuke omaft suwefest teenistuseft üle jääwad, kui tal ikka suwi sedawiisi edasi läheb, ja mingisugust töö talistust ette ei juhtu. Liiwa asemel mõtles Jaames talwel süüsa maeast maeasse widama hakata, — aga kõige enam pani ta oma lootust Sumala peale, kes teda talwel ka aitamata ei jätta.

Windowi liiwahaut, kuida ööldud, oli kauris kaugel linnast ja kui kül Jaames ja Bessi kärmeste oma liiwa wooridega käisid, ei jõudnud naad ometigi enam, kui kuus woori pääwas widada. kolm koorimad enne ja kolm koorimad pärast lõunat. Lõuna sööma aeg ei saanud ta neil enam mitte, kui kümme minutid tuurima, mis nemad neljat kord tagasi minnes liiwahautus ära pidasid, sest ema pani neil iga homiku natuke leiba ja juustu rätiku sisse, mis nende lõuna söök pidi olema. Kui kõhud täis olid, jooksid Jaames ja Bessi parki, mis natuke maad liiwahautudest eemal oli. Selle parki aea taga käisid naad pöördu ja hirmesid waatamas, kes seal lustilikult ümber jooksid. Jaames oleks palju selle eest maksnud, kui ta üks ainuke kord, neid ilusaid loomi üsna ligidalt näha ja neile leiba anda oleks saanud, kuida üks ilusti riides pois ja üks väike ilus tüdruk ikka just selsammal tunnil juhtusid tegema, (kui Jaames ja Bessi aea taga waatasid) lossi treppi ees, kelle ümber need ilusad loomad kõik kokku tulid ja nende kassa lakusid, sest see suur ja kena loss seisis just keel parki. Jaames oleks muidu hea meelega jenna pargi sisse katsumud tungida, aga — raud aed oli ees. Ja kui need mõlemad lapjed kes mitte palju nooremad ei näita olema, kui mina ja Bessi, seda lubasivad! Aga nemad ei pane meid tähelegi, sellepärast ei wõttagi ma seda oma sisse, seia sisse kiputa,

sest need on suurt sugu lapsed, ega need ometi
mimi suguse liiva wida ja poisiga tegemist ei
sa tegema. Nenda iseeneses mõeldes waatas
Saames weel kord senna parki ja läks jälle
rõõmsaste oma tööle.

Sandi ilmaga ei läinud Saames ja Bessi
mitte senna pargi aea taha, waid läksid liiva
haiku wihma warju ja pidasid seal oma lõuna
korra ära, peale sööma panid liiwakoorma peale
ja läksid linna poole. Need liiwahaugud olid
mõne kümne aasta eest kaewatud ja ka väga
palju liiva wälja wõetud, sellepärast olid naad
nüüd väga sügawad ja pool wiltu teed käisid
risti ja põigiti maa alla liiva haufude juure,
aga meie Saamesel olid need teed väga tuntud
sellepärast, et ta väga sagedaste isaga seltsis
seal oli käinud. Ta ei läinud ka mitte taha
sügawa haufude juure, sest senna ilma tuleta ei
julgend kiski minna, waid Saames wõttis eest
madala haufudest oma liiva koormad. Ka kee-
las ta Bessid senna poole minemast, et mitte
õnnetust ei saaks tulema, ka pop, nende wana
koer, kui teda sai lõuna aeal lahtipeastetud
wantri eest, kartis kiimudes senna pineda haufude
sisse minna, kuhu mõni kaninchen teda awatles.

Nädalad läksid mööda — pool suwe oli ka
juba selja taha jõudnud, aga meie kolm juttu
sõbra, Saames, Bessi ja pop tegid igapäew
oma tööd wana wiisi usinaste edasi. Saames
ja Bessi olivad väga rõõmsad, et naad oma

tööga niipalju mõisid teenida, kui nende ülespidamiseks tarvis läks ja jäi veel natuke raha ka talveks üle.

„Kõik väga hea“, ütles Jaames Besfile, kes ta kõrvas käis, kui naad tühjalt liivahaugule läksid, sest wana pop widas ikka üksi tühja wankri liivahaugule. „Aga õefe, se waewab weel mo südant, et sa tormi ja wihmaga nii raskest tööd pead tegema, so käed on juba üsna mustad ja karedad ja sinu walge nägu on ka üsna pruuniks läinud.“

„Mis se teeb, Jaames?“ küsis Bessi. „Se tuleb kõik töö tegemisest — ja töötegemine ei ole mitte häbi.“

„Seda ma ka ei ütle, et se häbi on“, wastas Jaames. „Mina aga sooviks, et sa ennem üht naesterahwa tööd teeks, mis palju enam sulle passiks, kui liiva wankert tagant lükkata.“

„Se ei lähe jo mitte teistwiisi“, wastas Bessi. „Sina ja pop ei jätsa mitte kahekesi liiva koormad widad, sest sina ja pop weate eest, ja mina lükkan takka. Mis on seal juures siis paha? Ma olen südamest rõõmus ja tänan Jumalad, et ma natuke töö juures pruugitawaks mõin olla.“

„Muidu kõik väga hea“, ütles Jaames, „aga waata Bessi, kui meie poppi asemel ühe eesli wankri ette rakendame — mis siis? Üks eesl saaks seda wankert üksi kergeste widama,

et ma ise ei pruugiks aidata tõmmata, vaid ainult tõrwas käia ja liiva peale panna. Suba paar pääwa on se mõtte mo peas, armas õefe. Sa sina mõiks ennaft rõõmustada ja teise töö, kas õmbluse ehk kedramise juures pruugitawaks teha."

"Kuule, se nõu ei ole mitte šant, armas wend. Aga üks eescl maksab palju raha, kust wõtta niipalju raha?"

"Kui meie poppi äramüüme, õefe?" ütles Jaames.

"Poppi äramüüa?" ütles Bessi ehmatades. "Ei seda mitte, Jaames! Seda wana truul poppi ei pea meie mitte äramüüma. Pareml tahan ma kõige eluaea wanfert aidata widada! Sa ema ei sa seda ka mitte lubama jellepärast, et meie õnnis isa ka poppi armastas. Ei Jaames, seda mitte!"

"Noh, se oli muidu mo paljas mõtte", wastas Jaames. "Ma mõtlen, kui se ka seda wiisi peaks minema, et ma isegi wana poppi ei taha äraanda. Aga waata Bessi, niisugune eescl, kui seal künka peal sõõb, oleks üks tubli loom olewad!"

"Tõeste, üks tubli loom!" ütles Bessi. "Aga mis se aitab? Osta meie teda ometi ei jõua, jee pärast peame nüüd ikka kolmekesi liiva wanfert widama."

"Muidugi nüüd mitte", wastas Jaames. "Aga küll sa saad nägema õefe, tulewa kewade

on se eesel minu! Nüüd korjame hoolega raha, talwel weame poppiga süsja ja teenime ikka niipalju, et oma pääwast leiba saada wõime, pop peab nii kaua eesli asemel widama, kui meil juba eesel on, siis wõib pop armuleiba saada. Oh, üks eesel, Bessi! Mõttele kui wähe ühe eesli ülespidamine maksab! Osast üsna ühtigi — sest siin orgus leiab ta suwe ajal oma sööma, talweks katsume siit ja sealt heinu kottu korjata. Aga pea kinni pop, sa oled juba oma poole pääwa töö ärateinud ja oma lõuna sööki teeninud. Ma tahan sind lahti peasta, ja siis istume maha, oma lõuna leiba wõtma."

Pop sai lahipeastetud, hüppas seia ja senna ja haukus waljuste, et org wastu kolas. Siis tuli ja söi suure isuga tükki leiba ära ja wis- kas ennaft põesa warju puhkama.

"Las pop puhata, Bessi", ütles Jaames. "Pääw on kaunis palaw ja ta hea loom on ka üsna wäsinud. Lähme meie natuke pargi aea taha neid ilusaid loomi waatama."

Naad läksid, rõemustasid endid nende ilusa loomade üle ja natukesel aja pärast tulid naad jälle liiwahangu juure tagasi, laadisid jälle oma wankre liiwaga täis ja hakasid linna poole käima. Weel üks kord sai liiwahangul käidud, ilma et mingisugust appardust ette juhtus. Nüüd imetlesid lapsed jelle üle, et pop liiwahangu juures rahutu oli. Ta haukus waljusti ja kippus ikka senna poole, kus need kõige hirm-

samad liivakoopad olid. Jaamesel oli palju waewa, poppi waigistada ja esimest korda pidi ta jelforral wana truu poppi lööma. Pop jäi nüüd kül waffa seisima, ega liigutand ennast wägilise paigastki. — aga hakkas natukeses aja pärast jälle huluma ja haukuma, ilma et oma peremehe keelt kuulaks. Ja se sündis mõlema wimaste wooride aegus, kui naad liiva peale panid, pop ei pöörnud oma pead mitte muiale, kui ainult nende koleda liiwahaukude poole, ta hulumine ja haukumine tüüris teed mööda ikka nii kaua, kuni naad linna jõudsid.

„Ei tea mis meie poppil peaks olema“, küsis Bessi. „Ta ei ole iialgi enne niisugusid tüfka teinud.“

„Mis tal siis on!“ wastas Jaames natuke pahaselt. „Ta on wistist ühe kanincheni wõi jäneft näinud orgu hüppawad ja tahtis minna taga ajama.“

Bessi arwas ka sedasamama ja ei pannud kumbki neist enam poppi haukumist tähelegi. Teisel homikul sesamama nali. Kolm kord olid naad liiwahaugul käinud ja igakorra aegs hakkus pop eilist wiisi. Meljandama korra aegus sai ta wana wiisi järel lahti lastud lõunat pidama. Waewalt oli Jaames teda lahti peastanud, kui ta ruttulise hüppamisega maa aluste koobastesse tõttas ja seal ühe walju haukumise kuulda lastis. Jaames hüüdis kül; — aga pop ei tulnud mitte ära, waid haukus waljuste.

Ometi wiimaks tuli pop ilma kutsumata tagasi, hakkas ammastega Jaamese kinnest kinni, waatas ta otja, laskis lahti, jooksis jälle senna liivahaukude poole ja tuli jälle Jaamese juure, aga haukus ikka kangeste edasi.

„Pop, wana loom, mis sul ometi on?“ küsis Jaames.

„Meie koeral peab midagi olema“, ütles Bessi, kes poppi imetledes waatas. „Lähme ta järel, waatame mis seal on.“

Jaames tõusis püsti ja läks Bessiga poppi järel. Pop jooksis nüüd rõõmsaste haukudes nende ees, kunni sügawaste maa alla, teedesse, Jaames aga jäi pead wäristades seisma. „Se on siin üks kole koht, neid maa alusid teesid käia ja ilma tuleta ei wõi meie seia sisse minna, siin on hirmsad sügawad haugud ja pimedas minnes wõime meie pea kümme wõi kaksteistkümmeend sülda sügawas hauku kukkuda, kust meie mitte hõlpsast wälja ei pease. Ei, lähme parem tagasi Bessi, kui meie omad käd ehk jalad wigaseks teeme, ehk koguniste elu jätame. Pop tule tagasi!“ hüüdis Jaames. Pop ei tulnud weel mitte, Jaames kutsus weel, aga kõik ilma asjata.

„Mõ Zumal, mis se oli?“ küsis Bessi. „Se ei wõind mitte pop olla!“

„Tõeste mitte!“ wastas Jaames. „Peaks ta ometi ükskord oma haukumist järel jätma. Pop! pop! tule ometi ära! Tule ära!“

Ometi wiimaks tuli pop wälja huludes, aga Jaames pidas ta suu kinni ja tegi pea, et pop wait jäi. Nüüd kuulasid mõlemad lapsed, — mõni silmapilk aega oli kõik wait — siis aga kuulsid naad kaugelt kostwad, nõrka appihüüdmise healt, kes tõeste hädas pidi olema.

„Mo Sumal, seal peab tõeste keski õnnetu olema!“ hüüdis Jaames. „Mis peame meie tegema, Bessi? Ilma tuleta sügawasfe maa alla minna, on väga kartuse väärt.“

„Sul on jo tuleriistad kaasas, Jaames!“ wastas Bessi. „Löö tuld üles — ja siis murrame mõned kadaka oksad, mis siin kül jaada on. Se läheb kül sedawiisi Jaames, se peab sedawiisi minema!“

„Ja, se peab sedawiisi minema“, wastas se tubli pois, kes nüüd waatas kuidagi hädalikt aidata võiks, ilma oma waewa peale mõtlemata. „Tule, õde! Se waene inimene ootab muidugi abi, kes kõige se öö waewas on olnud. Kes seda võis mõelda, kui wana pop eile kisa tegi, et niisugune õnnetus siin pidi olema juündind. Säh, Bessi, võtta nuga ja leika ruttu kadaka oksti, mina katjun ise koopa sees tuld ülesteha!“

Waewalt oli kümme minutid mööda läinud, siis olid juba oksad leigatud ja tuli koopa suus ülestehatud. Nüüd võtsid mõlemad kadaka oksad kätte, süütasid põlema ja hakasid mõlemad edasi astuma. Wana pop käis laste ees, nagu teejuht, lapsed tagajärel põlema kadaka oksadega,

sedawiisi käisid naad risti ja põigiti, kunni appihüüdmise ja poppi juhatusel järel wiimaks ühe väga sügawa ja järsku haugu juure jõudsid. Naad jäid senna haugu juure seisma ja walgustasid tulega seda hauku, kust neil rõõmu hõistamine wastu kõlas, naad waatasid alla ja nägid seal haukus kaks inimest olemad.

„Salloo!“ hüüdis Jaames alla — „kes teie olete ja Sumala pärast, kuidas olete teie seia hauku sattunud?“

„Küsi mitte, waid peastke meid!“ wastas üks poisikesi heal alt liiwahangust wastu.

„Süba eile lõunest saadik olen mina ja mo õde siin haukus, ja oleme ilma wahet pidamata appi hüüdnud! Ma palun teid aidake meid ruttu, sest minu waene õde Luugi on väga nälgas ja jänus!“

„Kõhe aitame“, wastas Jaames, kel õnnelikul kombel lõuna söömaajast leiba, juustu ja wee pudel taskus juhtus oleme. „Pätsige üles — siin on sööm ja joom! Püütkte pudel kinni, et ta mitte katki ei lähe!“

„Tänan teid!“ sai liiwahangust wastatud.

„Siin armas Luugi, wõtta kinnita enna!“

„Aga kuidas meie siit hangust wälja saame, wõite meid aidata?“

„Ilma redeli ja kõieta mitte“, wastas Jaames. „Ometi andke aega — ma lähen jookstes pargi juure ja katsum üle pargi aea ronida, siis jooksen lossi ja toon sealt abi. Mül saab wis-

tiste se jüü andeks antud, et ma oma lubaga üle pargi aea saan ronima, sest ma tahtsin teil ruttu ebi tulla!”

„Muidugi, ma seisan kõige selle eest!” hüüdis pois liiwahaugust vastu. „Küfsige lossi-ülemaatja Lamberdi järel ja öölge temal, et meie, Edgar ja Luugi von Windenneer, sügawas liiwahaukus oleme ja et ta ruttulisti abi muretseb. Minge kaunis ruttu, armas noor-mees ja tulge ruttu jälle tagasi!”

„Nii ruttu kui jalad vähe andvad”, vastas Jaames. „Küüd kannatage veel natuke aega — meie oleme pea jälle tagasi.”

Ta jättis Bessiga liiwakoobast, Bessi jäi loopa suhu ootama ja Jaames ruttas pargi poole ronis ruttu üle pargi aea ja tõttas lossi. Ilma aega viitmata küsis ta teenrite käest, kus lossiülemaatja Lambert elab ja tõttas tema tuppa.

„Mis sa tahad pois?” küsis Lambert hädalise ruttuse olekuga. „Mül ei ole mitte palju aega — oh, Sumal, kus ometi need lapsed peaks olema?”

„Kui teie Edgar ja Luugi von Windenneeri mõtlete — nemad on orgus liiwahaukus”, — ütles Jaames, et küll need wiimjed sõnad warjates wälja ütles, oli lossi ülemaatja ometi neid tähel pannud. „Ma tulen praegu nende juurest ja palun teid, et teie nende waeste lastel ruttu abi saadate. Üks redel ja kõis peab ka saama kaasa wõetud.”

„Liivahaukus, ütlesid ja armas pois?“ hüüdis Lambert suure rõõmuga. „Sa naad elavad? Wabanda mulle mitte!“

„Naad elavad ja on üsna termed“, ütles Jaames. „Natuke hirmu mis naad seal haukus on tundud, on kõik nende häda.“

„Wii meid, armas pois jenna!“ ütles Lambert. „Sa pead heaste oma waewa tasutud saama! Suur Jumal, kes jeda mõis mõelda, et naad liivahaukus pidid olema! Kuida mõisid naad jenna sisse minna? Ettewaatmata lapsed! Tule poisike, tule! Meie peame neid aitama, nii karmeste kui wähe mõimalik on!“

Kedelid, köied, latornid ja tõrwaküünlad said ruttu wälja toodud. Jaames wiis Lambertdi ja teised teenrid liiwakoopasse, kus naad mõne minuti pärast õnnetuma laste juure jõut-
sid. Lambert oli väga rõõmus, et ta need lapsed nii termed leidis olewad ja pigistas neid oma wastu rindu juure armastusega.

„Teie armjad lapsed! Misjuguist juurt hirmu teie ühe truul teenrile olete teinud! Eile õhtust saadik oleme teid kõigest kohtadest taga otsinud ja ma kartsin juba, et teie Temse jõkke olete ära uppunud, kui se hea pois, nagu ingel taewast, jeda sõnumid tõi, et teie siin peate olema. Kääkige kuidas teie seia sattusite?“

„Kuugi ja mina ronisime üle pargi aea ja jooksisime siia koopasse. Ühe korraga kadus Kuugi ühe karjatamisega ära! Mina ka niisamma tema

järel — sedawiisi olime meie siin haikus. Nüüd karjufime appi — aga ükski ei tulnud, ega kuulnud meie appihüüdmist, ilma selle hea poisita oleksime meie pea nälga ärasurnud. Astu ligemale, hea pois! Kes sa oled? Kuida so nimit on? Sina oled mind surmast ärapeastnud, sinu wastu tahame meie tänulikud olla!”

„Kaske tänu ja tasumine minu mureks jääda, härra Edgar“, ütles Lambert, rõõmsa näuga Jaamese ja Besfi peale waates. „Kõige esite lähme lossi tagasi ja teie elupeastjad tulewad ka kaasa. Praegu on sööma aeg ja meil kõigil saab söömaisu olema — nagu meie wäikese Luugil, kes nagu pool haiged wälja näitab.“

„Ah ja, ma olen palju kannatanud Lambert“, ütles Luugi. „Se hea pois wiskas meile natuke leiba haiku, aga se ei ajanud meie nälga weel mitte ära! Lähme ruttu, armas Lambert!“

Kõik se jelts sammus nüüd pargi poole ja kõikide rõõmuks pidi ka Jaames, Besfi ja wana pop kaasa sammuma. Lossis muretses Lambert, et pea süüa sai toodud, sest kõik olid, nagu ööldud kaunis tühjad. Meie Jaamesel mekkis ka toit kaunis heasti, sest ta põlnud enne ffordagi nii heasti söönud, kui Lamberdi juures, kes teda sõbralikult käskis ette wõtta ja mitte kartlikku olla.

„Ja nüüd“, ütles Lambert, kui kõikide kõhud täis olid, „nüüd tahame meie teada, kuida meie oma elupeastjale tänulikud wõime olla. Kääfige

lapsed meile, kes teie olete? Kuidas teie liima-
haugu juure tulite? Ja kes teie wanemad on?
Kääfige meile kõik, mis teie enestest teate."

Jaamesel ei olnud kedagi asja varjata, waid
rääkis kõik eneste elulugu, rõõmu ja kurbustust
ja ka seda, et ta pea mure niiüd omal üht eeselt
osta on, kellega ta esiteks, oma emal rohkest
raha wõiks teenida ja teiseks, oma armast õde,
sest raskest liima widamisest lahti peastaks.

"Noh, seda wõime meie aidata", ütles Lam-
bert. "Seda eeselt mis sa paraks nägid jookse-
ma, pead sa Jaames omal saama! Ja so õde
Bessi jääb....",

"Ja jääb meile!" ütles Luugi von Win-
denneer, kes väga ennast oli Bessiga sõbrustand.
"Ja, Lambert! Bessi jääb meile! Teie teate,
ma olen ammu omal üht mängu sõpra soowi-
nud, ja niiüd ei taha ma ka hea wiisiga teda
jälle enestest äralahkuda lasta. Ega teil ei ole
selle wastu kedagi rääkimist, armas Lambert?"

"Ei mitte, ma ei räägi selle wastu mitte,
preili Luugi!" wastas Lambert naerulikult.
"Otse seda nõu tahtsin ma teile anda, kui Bessi
emal selle wastu kedagi ütlemist ei ole, wõiks ta
ilma takkistamata meile jääda, ta on ka teiega
ühesuurune ja muidu väga wiisipäraselt tüdruk."

"Ja, aga ma usun, mo ema ei sa seda wist
mitte mul lubama", ütles Bessi.

"Se olgu minu mure — kui sa ise tahad,
wõid ilma kellegi keeluta seia jääda, Bessi",

wastas Jaames. „Kui ma omal eesli saan, ei pruugi ma sinu abi mitte enam liiwa widamise juures, — ja ema on selle asjaga, et sa seia jääd väga rahul. Üks tingimine on mul teha ja nimelt se, et sa iga lõuna, woi õhtu ennast parkis näha lased, et kui ma aea taha tulen, meie paar sõna jutu wõime rääkida, siis ei unusta meie iial teine teist ära.“

„Se on õige!“ ütles Lambert. „Se tingimine on täielik ja peab täidetud saama. Peale selle, Jaames annan ma sul pargi wärawa wõtme, et sa igal ajal oma õde wõid waatama tulla!“

„Sumala eest, täna on üks õnnelik päew!“ hüüdis Jaames rõõmsa näuga. „Esiteks se õnn, neid lapsi leida, siis se õnn, neid peasta, siis se õnn, et ma omale eesli olen saanud ja weel se õnn, et mo armas õde parema põlwe peal on saanud. Mo Sumal, mis saab ema ütlemine? Ma pean tal teada andma ruttama!“

„Ma tulen kaasa“, ütles Bessi. „Ka mina tahan ema rõõmu näha.“

„Aga sa tuled tagasi, Bessi? Täna weel!“ ütles Luugi. „Kuba mul seda?“

„Ja, selle tingimisega, kui ema mind laseb täna tagasi tulla“, wastas Bessi.

„Muidugi“, ütles Jaames — „minu sõna selle peal, ema saab väga Bessi õnne üle ennast rõõmustama ja täna weel toon ma Bessi tagasi. Sumalaga!“

Truu südamega raputas Jaames Lamiberdi ja nende laste käsja ja läks ära. Täna ei mõtelnud Jaames enam liivafoormate peale, waid rõõm ajas teda ruttu koeu. Kärmeste käies Bessi ja poppiga jõudis ta koeu ja rääkis emal kõik oma õnne. Ema oli väga rõõmus kõige üle ja tänas südamest Jumalad, kes nende waeste laste peale oli halastanud.

Kolmas peatük.

Laste Gesskostja.

Mis Lambert, se auus lossi ülewaatja lubanud oli, seda ta ka pidas punkti peal. Jaames sai eesli kõige riistade ja wanfriga kingitud, kellega ta suure rõõmuga liiva widas. Ta pidas ennaft nagu kuningas rikkaks, et tal eesli oli ja rõõmsamad nagu kui Jaamesel tööd tehes oli, ei wõi kellegil olla, ta käis liiva foorma kõrwas, wana pop tema järel ja näitas wahel Tommil piitsa, (tommi, nimetas Jaames oma eeslid).

Iga pääw käis ta ka pargi aea taga, oma õde waatamas, üks ehk kaks kord, kui hea ilm oli, sandi ilmaga läks Jaames lossi oma õde waatama.

Bessi leidis ennast lossis niisamma õnne-
liku olemad, kui ta wend Jaames oma eesli
läbi. Need mõlemad tüdrukud, Bessi ja Luugi
leppisid väga heasti kokku ja armastasid teine-
teist südamest. Naad mängisid, õpisid ja ma-
gasid üheskoos ja mitte üks asi ei olnud, mis
Luugi Bessiga suures rõõmus ei jäntanud.

Kui Jaames oma eesliga lossi sõitis, oli
Edgaril väga suur rõõm, sest Edgar armastas
Jaamest niisamma südamest, kui oma wenda ja
soowis väga, et ka Jaames lossi tema seltsiks
pidi tulema, nagu Bessi Luugi seltsiks oli. Aga
Jaames ei tahtnud mitte lossi jääda, ta rääkis
mittu kord Edgaril, kui se oma soowimest temal
kõneles, et ta oma ema eest peab muretsema
ja sellepärast mitte ei wõi Edgari soowimist
täita. Sellepärast jäi ta siis ikka oma eesli
ja liiwahaugu juure, aga seda ta tegi igapäew,
et ta neid waatamas käis, sest need neli last
olid nagu üks süda ja hing ja armastasid üks
teist truui armastusega.

Nenda oli juba kui mööda läinud ja sügise
hakas juba wilu tuulega peale ja selle järel tuli
talwe ja kattis maad oma walge tekiga, aga
Jaames teenis oma eesliga ikka oma igapääwast
leiba. Warsti kadus ka talwe ära ja juba ilus
kewade oli kätte jõudnud ja kõik puud olid juba
lehtes, kui Jaames jälle oma eesliga pargi aea
taha sõitis, kus Bessi, Edgar ja Luugi teda
ikka ootasid. Aga imetledes nägi Jaames, et

täna Bessi üksi teda ootas. Bessi näitas ka väga mures olevad, ka ta filmad olid nutused. „Mis sul wiga on, öde?“ küsis Jaames. „Sa näitad väga furb wälja! Ma mõtlen, et sa wist oled nutnudki? Ja Edgar ja Luugi — kus need täna on?“

„Naad ei sa tänna mitte seia tulema, homme wist ka mitte ja wõib olla, et naad iialgi ei sa enam seia tulema, Jaames!“ wastas Bessi.

„Ja mikspärast mitte?“ küsis Jaames. „Kas naad on jo peal pahased? Wõi olen mina neil kedagi meelt wastu teinud?“

„Ei mitte, — sina ja mina, oleme mõlemad ilma süüta“, wastas Bessi. „Aga krahw Rudlow on siin, se Edgari ja Bessi eestkostja ja sest ajast kui tema siin on, ei tohi meie mitte enam ühes mängida, ega käia, kui seia ajani. Ta ei ole minu peal seiaajani mitte lahkest waadandki, sest se näitab tal väga wastu meelt olevad, et ma siin lossis olen. Tõeste, ma kardan teda, Jaames!“

„Mikspärast karta?“ wastas Jaames. „Kas ta näab siis nii kole wälja, öde?“

„Kurja näuga näab ta wälja, Jaames!“ wastas Bessi. „Ta on üks pitt kuiwetand keha, musta juuste ja pruuni filmadega mees. Mina kardan teda, ka Edgar ja Luugi kartwad teda.“

„Edgar ja Luugi?“ küsis Jaames imetledes. „Mikspärast peawad nemad teda kartma? Se

on jo nende wanematest päritud lofs ja nüüd nende pärandus. Kuida võib se võimalik olla?"

"Ma ütlesin sul, et krahw Rudlow nende laste eestkostja on, siis on tal ometi ka palju võimust nende üle", seletas Bessi. "Lungi on mul kõik seda asja juttustand. Nende isa ei tahtnud mitte küll teda nende laste eestkostjaks nimetada, sest et ta ikka rahus ei ole mõistnud elada. Aga nende isa on väga hälfiste äraajunud, et ta testamenti ega kedagi muud ei ole saanud muretseda — ja et krahw Rudlow ta kõige ligem sugulane oli, möldis ta ennast kohtus nende laste eestseisjaks. Ja Lungi ütles, et krahw teda ja ta wenda väga kaetseb, sest tema, kui need lapsed mitte elus ei oleks, päriks kõik nende wara."

"Se on imelik", ütles Jaames järel mõeldes. "Sugulased pääks üht teist armastama, aga mitte vihkama ja kartma. Aga waata, Bessi, kes sealt tuleb? Kas se ongi se krahw Rudlow?"

Bessi waatas üle öla tagasi ja ehmatas väga ära, sest krahw seisis just ta selja taga.

"Kes on se pois, mo preili?" küsis krahw wärisewa Bessi käest. "Mis on sel pääwa margal siin pargiaea taga tegemist?"

Se sõimusõna äratas Bessit, kes oma ehmatust äraaeades terawaste krahwi otsa waatas ja ütles: "Se pois on Jaames, minu wend, ja teie, mo härra, teete ülekohut sellega, et teie

teda pääwa-wargaks sõimate, sest ta on üks usin ja truu pois, tema on ka teie kasvatatud liima-haugust näljasurma käest ärapeastnud."

"Ah, seda on tema teinud?" ütles krahw pörguliku naeruga, kus juures ta Saamese peale imelikult waatas. „Wäga suur heategu. Noh, rumal rahwas hõiskab ikka, kui natuke ennast on liigutanud. Kasi siit aea takka minema, pois ja ära näita oma filmi enam iialgi siin! Ruttu! Teie tulete aga kofku kurja nõu pidama, wõi warastama! Kasi ära, ütlen ma sulle, kas mõistad, wõi mitte?"

Saames läks näust tuli punaseks ja wärises wiha pärast. Mina — pean oma õega kurja nõusid pidama, ehk koguni warastama, mõtles Saames iseeneses. Nagu ma oma pääwatööst ennast toidetud ei sa! Wihaselt pigistas ta omad sõrmed rusikasse, waatas terawaste krahwi filmi ja ütles: „Härra! meie oleme auusa wanemate lapsed ja oleme ennast ka auusaste ülespidand, kuidas tohite teie meid teutada? Peale selle ei ole teil mingisugust õigust, mind siit äraaeda, — ka pargi seest ei tohi teie mind mitte wälja aeada, sest se parf lossiga põle mitte teie jägu, waid minu sõbra, härra Edgari, kes mul seda luba on annud, et ma siin wõin igal ajal käia!"

"Häbemata pois", paugutas krahw, „ma lasen sind piitsata, kui sa mitte filmapilt siit ära ei lähe, ja...."

"Piitsata? Teda? Seda mitte, krahwi härra",

ütles Edgar, kes kogemata sennapoole oli juh-
tund tulema ja seda riidu kuulis. „Teie ei
tea seda wist mitte, et se pois on minu elu-
peästja“, wastas Edgar uhkelt. „Ja seda ei sa
mina iialgi kannatama, kui kiski teda teutab.“

„Nüüd on asi korras“, mõrises krahw ise-
eneses, keeras ennast ümber ja hakkas äraminema;
— „aga oodake, se saab warsti üht otsa leidma,
et teie iial enam kofku ei sa!“ lisas krahw äh-
wardades juure ja kadus ära!

Edgar, Jaames ja Bessi juttustasid weel
natuke aega, ja Edgar katsus igapidi oma armast
sõpra waigistada, kes hirmus wihane oli.

„Mis sul krahw Rudlowiga tegemist on“,
rääkis Edgar, Jaamest waigistades. „Sa ei
pruugi temaga tegemist teha, weel wähem teda
karta. Nii kaua, kui mina siin olen, tule iga-
pääw meid waatama, sest kõik mis sa siin näed,
on minu, ja kui ma sind luban siin käia, siis
ei tohi ükski sind keelda.“

„Koski ei taha ma mitte enne tulla, kui se
kuri inimene siit ära on“, wastas Jaames.
„Aga seia pargiaea taha tulen ma ikka wana-
wiisi igapäaw ja teie wõite ka wahel liiwahauku
mo juure tulla. Seal ei ole krahwil mo wastu
kedagi ütelda, ja teil ei sa ta ometi mitte kee-
lama, natuke jalutama minna.“

Edgar palus küll, et Jaames ei peaks ennast
mitte sellepärast nii pahandama, waid ikka neid
wanawiisi õhtutel koski waatama tulla. Aga

Jaames ei lubanud seda mitte, waid lubas iga lõuna pargiaea taha tulla, mis ka selle juure jäi.

Mõningad nädalad läksid sedawiisi mööda, et Jaames loosis ei käinud, aga iga lõuna pargiaea taga, ilma et krahw Rudlow teda seal oleks sõimamas käinud. Juba lootsid kõik, et krahw warsti pidi äraminema ja nemad oma wana rõõmu jälle tagasi saama, kui üks lõuna Bessi jälle üksi kurwalt parki tuli, kus Jaames juba wana koha peal ootas.

„Bessi, mis sul wiga on?“ küsis Jaames oma õe käest. „Sa näitad jo üsna plaks ja nutune wälja! Kas krahw Rudlow on sul midagi kurja teinud?“

„Mitte minul üksi, waid meil kõigil“, wastas Bessi. „Ta on täna homiku wara ütelnud, et Edgar ja Luugi endid walmistama peawad, sest et naad pea Prantsuse maale saawad reisima!“

„Prantsuse maale? Ja mis naad seal saawad tegema“, küsis Jaames.

„Kooli“, wastas Bessi. „Edgar ja Luugi on kül selle wastu seisnud — aga mis se kõik aitab. Meie oleme ka Lamberdi käest nõu küsinud, Lambert ütles ka, et krahwil õigus on neid kooli panna, sest krahw on nende eestseisja, kelle sõna Edgar ja Luugi peawad kuulma.“

„Halelugu“, ütles Jaames kurwalt. „Kui naad kord on äraläinud, ei ja meie nii pea neid jälle nägema! Ja sina, Bessi? Sa tuled jälle koen?“

„Ma ei tea mitte, Jaames. Luugi tahab seda, et ma teda Prantsusemaal pean saatma ja Lambert armab, et krahw ka seda mitte ei sa keelama. Ta on mind väga palunud, et ma teda peaks minema saatma, aga ma ei ole seda veel öölnud, et ma seda saan tegema, sest ma tahtsin enne sinu ja ema käest nõu küsida. Nüüd armas Jaames ütle, mis ma pean tegema?“

Jaames mõtles asja järel ja ütles: „Reisi Jumala nimega kaasa. Waata ma arwan, et krahwil kedagi head oma sugulastel soowida on ja kui Luugi sind kaasa tahab wõtta ja krahw seda lubab, siis mine Bessi! Ma tahan emaga rääkida ja usun, et ta sind saab tõeste lubama kaasa minna, sest ega Prantsusemaa nii wägga kaugel ei ole. Millal saate teie siit ärareisima?“

„Tulewa päawade sees“, wastas Bessi. „Käi igapäaw siin armas wend, et meie, kui se päaw tuleb millal meie reisiime, sinuga wõime jumalaga jätta.“

„Ja, seda ma tahan teha“, wastas Jaames. „Ma saan igakord kui ma liiwakoorma jaan peale pannud, seia koha peal tulema. Aga nüüd ela heasti, armas õde, — ma pean emaga selle asja pärast rääkima ja täna õhtu pead sa teada saama, mis ema so reisuft saab armama!“

Kät andes jätsid naad jumalaga ja Jaames tõttas jälle oma tööle. Ta mõtles risti ja põigite Edgari ja Luugi asja järel, mis tal väga imelik ette tuli. Mikspärast Prantsuse

maale? mõtles ta. Inglismaal on jo ka kül kooli ja koolmeistrid, kelle läest õpetust võib saada. Meist lastest oli tal väga raske lahutada, aga siiski mõtles ta, et krahv Rudlow ometi nende lastel santust ei ja soovima, waid headust.

Nenda oli ta mõttes sadama ligidal jõudnud, kus teda ühest kohast hüüti. Ühe kõrtsu ukse peal seisis üks naene, kes teda oma ligemal kutsus!

„Mis seal on?“ küsis Jaames ja astus ligemal.

„Kas sa ei müü mitte poeake oma liima mulle?“ küsis se naene. „Ma tahan sul heaste maksta, sest ma prungin hädaste liima.“

„Teie võite seda saada“, ütles Jaames sõbralikult ja said ka pea kaup. Ta laskis oma liimakoorma hooi, wõttis raha wastu ja tahtis juba äraminna, kui se naene tagasi tuli ja ütles: „Dota weel natuke aega, müürisep armas ennesti, et ta rohkem liima prungib, ja kui weel tarwis saab olema, võiksid sa nüüd kohe tulla. Mine tupa, mo poeg! Ma saadan sulle klaas õlut ja natuke süüa, et so aeg mitte igawaks ei jää, niikaua oodates, kui ma saan müüriseppe läest küsinud.“

Jaames sidus oma eesli kinni, läks ise tupa ja istus ühe laua ääre. Üks tüdruk tõi tal süüa ja ka klaas õlut jenna; mis Jaames omal heaks laskis mekkida, sest ta oli alles lõunat söömata. Teisi wõeraid oli seal palju, aga meie

Jaames ei pannud neid tähelegi, aga paar sammu temast eemal laua ääres istusid kaks meest, kes magusaste teine teisega Virikeeles juttustasid. Üks neist meestest nimetas krahw Rudlowi nime, mis Jaamest nagu ülesäratas. Ta nihutas oma tooli ikka nende meeste ligemale, et ta nende juttu parem kuulda saaks. Need mehed ei pannud Jaamest tähelegi, waid juttustasid Viri-keeles edasi, keda meie Jaames niisamma heasti mõistis, kui Ingliskeelt, sest Jaamese isa oli Virimaa mees. Sellepärast hoidis Jaames oma kõrwad hästi kikkis, et kõik kuulda võiks, mis need mehed rääkisid ja pea kuulis ta teist jälle ütlemad: „Siis on se juba kindel, Obriin? Krahw Rudlow maksab sada naela sterlingi selle sõidu eest siit Baligreeni?“ „Ja“, wastas se teine. „Sada naela on meie kaup, selle sõidu eest.“

„Soo, pea finni wend“, wastas se esimine ja naeris. „Se saab üks lustilik sõit olema!“

„Kõik hea“, ütles se teine. „Aga pea suu kammerad!“

„Na, ilma mureta“, wastas se esimine. „Krahw Rudlow võib sellepärast üsna ilma mureta olla, meie käest kedagi wälja ei lähe. Aga nüüd küll — ma pean oma laewa juure minema!“

„Ma saadan sind sõber“, ütles se teine. „Lähme!“ Need mõlemad mehed tõusid üles, maksid oma rehnungid wälja ja läksid ära. Jaames waatas neid mehi mõttes järel.

„Mis se ometi tähendab?“ mõtles Jaames iscenefes. „Krahw Rudlow — Baligreeni lustiline sõit — sada naela! Wist on se üks walskus Edgari ja Luugi wastu? Aga ei — need saawad jo Prantsuse-maale Pariisi linna saadetud! Aga ometegi tahan ma nendega seda rääkida ja ka Lambertiga, ehk naad saawad jest parem aru.“

Warsti peale selle tuli perenaene jälle tagasi ja tellis weel ühe koorma liiwa tuua. Jaames sõitis liiwahangule, lippas seal pargi aea taha ja trehwas õnnelikul kombel mitte üksi Edgari ja Luugiga, waid ka lossi ülewaatja Lambert ja Bessi olid seal. Ta juttustas kõik mis ta oli kuulnud, sõna sõnalt ära. Need lapsed jäid mõttesse selle asja pärast ja ka Lambert.

„Kes teab“, ütles Jaames, „kas se nimetud krahw Rudlow just se meie krahw on? Aga ma mäletan, et ühe krahw Rudlowil Sirimaal üks mõisa on, kellest mo isa tihti kõneles, ülepea ei puudn se asi meitesse.“

Jaames tahtis selle kõnega neid lapsi rõõmutada, kes väga mures jäid. Pärast jälle oma tööle, aga se asi tuli tal ikka nii väga selgeste ette, et krahwil wist kuni nõu nende lastega oli, kes wist neid lapsi Sirimaale Baligreeni lossi tahtis saata.

Sedawiisi waewasid mõtted Jaamest, kui üks õhtu ta jälle pargi aea taha läks, kus juba Bessi teda ootas ja tal juttustas, et juba teisel pääwal nemad Prantsufemaal hakawad reisima.

„Ja Edgar?“ küsis Jaames. „Edgar ja Luugi? Kas ma neid enam enne reisimist näha ei sa?“

„Ja muidugi“, vastas Bessi. „Sina ja ema tulge lossi, meie kõikidega Jumalaga jätma. Lambert tahab seda asja sedawiisi sisse seada, et meie tema toas üht teist näha saame, ilma et krahw seda märgib. Aga teie peate wara tulema, Jaames — enne kella kaheksad — muidu on krahw ülewel ja ei sa Edgari ja Luugid mitte wälja lubama.“

„Ole mureta öde, ema ja mina saame wara seia tulema“, vastas Jaames. „Kas krahw on seda lubanud, et sa wõid kaasa reisida?“

„Ja — aga Edgar palus enne pool päewa, kui krahw seda lubas“, ütles Bessi.

„Kes saab teid weel saatma, Bessi?“ küsis Jaames.

„Riski muu, kui krahw — ta tahab ise Edgari ja Luugi fooli wiia.“

„Se ei ole mitte minu meele pärast“, ütles Jaames. „Se oleks mul palju armsam, kui Lambert teid oleks jenna saatnud. Ja kui teie Prantsusemaale jõuate, ära siis ka mitte ära-
musta, mulle teada anda, kuidas teie elu seal on, ja kui teil sant seal on, ehk raha puudus, siis anna kõik seda mulle teada.“

„Aga mis sa wõid jenna parata, kui meil raha puudus on, wend?“ küsis Bessi. „Sa oled jo weel wäga noor ja waene!“

„Ma wõin ometi Lamberdil teie häda rääkida, kui sina mul teada annad“, ütles Jaames. „Kül meie nõu leiame teid aidata, kui teil häda on. Sellepärast, ära unusta mind mitte ära, Bessi — ja nüüd head ööd! Homme homiku wara oleme meie kõik Lamberdi juures koos. Head ööd.“

Jaames ruttas koeu, emal teada andma, et Bessi homme ärareisib.

Neljäs peatük.

Reis.

Teisel homikul wara oli juba Jaames oma emaga Lamberti toas, kui Edgar, Luugi ja Bessi senna tulid. Nende Zumalaga jätmine oli lühikese ajaga tehtud, sest lapsed kartsid krahwi iga filmapilt ülestõuswad. Oma maanitses Bessit, truu ja õiglase Luugi wastu olla, seal suures Pariisi linnas wõera rahwa hulgas, mis Bessi filmaweega lubas. Siis jätsid kõik weel kord Zumalaga ja lahkusid üks teisest ära. Jaames, kes weel oma õde ja sõpru kord näha tahtis, läks sadamas nende wastu. Mitte kaua ei pruukinud Jaames sadamas oodata. Waner tuli, pidas sadama treppi juures kinni ja reisiad astusid wälja. Treppi ääres oli üks paat nende jäuks walmis. Krahw astus kõige esite paati,

tema järel Edgar, siis Bessi ja kõige viimas Luugi. Baewalt olid naad pintide peale maha istunud, said naad juba fillast äralükkatud ja kolm madrust sõutsid neid kärmeste mööda Tömse jõe laewade poole. Ühe väikese laewa juures pidasid naad kinni ja meie reisiad astusid laewa treppi mööda üles, laewa lae peale. Mõne minuti pärast hakkas laew minema ja oli pea Saamese silmist kadunud, kes raske südamega saadama silla peal seisis.

Se väike laew „Wiktoria“, kelle peal krahw Rudlow oma kaswatistudega oli, jõudis pea Tömse jõe suust välja. Ilm oli ütle mata ilus; kulla farnane pääw paistis laenete peale ja kõik meri oli selge nagu kuld, kelle peal tuhanda wiisi laewu edasi ja tagasi oisid. Meie reisiad wäsisid seda ütle mata mereilu waadates ära ja läksid laewa tekki pealt kajuti. Kõik olid väga rõõmsad ja iseäranis Edgar ja Luugi, kellel Inglismaal isa, ega ema, ega kedagi sugulast ei olnud maha jätta, aga Saamest ja Lamberti oleks naad hea meelega enestega reisi peale wõtnud. Minult Bessi oli nattu ke kurw sellepärast, et ta oma armsast emast ja wennast pidi lahkuma, aga Edgar ja Luugi trööstisid teda ja pea oli Bessi niisamma rõõmus, kui ta sõbrad. Krahw Rudlow näitas ennast väga wähe nende lastega tegemist tegema. Ta käis laewa tekki peal edasi ja tagasi ja waatas seda teist laewa, kes ennast üsna „Wiktoria“ ligi hoidis. Shtu

eel olid mõlemad laewad maast kaunis kaugel. Krahw tuli nüüd ka kajuti, nende laste juure ja laskis õhtu sööki tuua. Sööma laual oli ta nende lastega väga lahke, kallask nendel igaühel magust wiina klaasi, sundis neid jooma, rääkis nendega ennemuistsid juttusid ja tegi muud nalja. Warsti tundsid lapsed endid unised olewad ja jäid kõik nagu tui poead, söömalaual ääre toolide peale magama. Krahw waatas neid lapsi ükssilmi, naeratas korra, pobises mõned sõnad pool waljusti oma abimeisile ja läks laewa tekki peale. Warsti peale selle sai se teine laew tähenduse läbi ligi aetud, paadid said meres lastud ja lapsed „Wiktoria“ pealt senna teise laewa peale wiidud. Kümne minuti pärast oli kõik asi walmis ja „Wiktoria“ purjutas Prantsuse-maa poole, aga se teine Sirmama poole.

Pääw oli juba ammu ülestõusnud ja paistis soojaste kajuti aknast sisse, kui Edgar ülesärkas. Oma suureks ehmatuseks nägi Edgar, et need mõlemad tüttarlapsed imelikus riides olid, waatas enese ümber ja nägi, et ka temal mitte oma riided ümber ei olnud, waid üsna mõrad; ta tõusis püsti ja äratas Luugi ja Bessi ka üles.

„Mis on sul, armas wend?“ küsis Luugi.
 „Waadake ennaste ümber“, wastas Edgar.
 „Se ei ole seesamma kajuti mitte, kus meie eile magama jäime!“

„Aga mis se ometi tähendab?“ küsis Luugi ehmatades.

„Jumal teab“, vastas Edgar. Ometi tahan ma kohe tekki peale minna ja kuulata, mis se tähendab?“

Ta läks ruttu kajuti ukse poole — aga üks oli lukus. Selle üle ehmatas Edgar veel enam.

„Ma arvan, meie oleme kõik vangid“, ütles Bessi. „Suur Jumal, kas mo wenna Jaamesel tõeste õigus oli sellepärast, et krahv Rudlowil kuri nõu meitega on?“

„Õiõ kül tõsi olla“, vastas Luugi — „ta ei ole meid iial armastanud ja meie isa juba ei armastanud ega sallinud teda.“

„Aga mis ta õiõ meitele teha?“ ütles Edgar. Ürahufata ta meid ei tohi, siis teeniks ta omal kurja nuhtlust! Kannatage! Meie saame kõik teada — ma pöörutan ukse peale.“

Edgar pöörutas — esite taja, siis kõwem, ja wiimas, kui kiski ei näitnud weel mitte kuulwad, kõigeft jõust. Rana aega oli wäljas kõik waffa; kiski ei näitnud kuulnud olema. Ükskord ometi oli kiski tulnud ja krõbistas ukse taga — üks wana halli juustega naene tuli nende juure, üks korn kelle sees, leiba, liha ja üks pudel mõne klaasiga oli, kandis ta kae otjas. Ta pani leiwa, liha ja pudeli klaasidega laua peale ja tahti själle niisamma sõna lausumata wälja minna, kui ta sisse tulnud oli, aga

Edgar läks kajuti ukse peale, ega tahtnud teda wälja lasta, waid küsis wihaselt: „Mis se ometi tähendab?“ „Kus on meie eestseisja krahw Rudlow? Ma tahan temaga rääkida, miks pärast meid seia musta kajuti on toodud ja kui wanga luku taga peetakse? Ma ei lähe mitte paigast enne ära, kui sa mul ei rägi.“

Se wana naene waatas furjaste Edgari otsa, rääkis mõned sõnad pool waljusti, tellest Edgar ja Luugi aru ei saanud. Näitas käega, et Edgar teda pidi wälja lastma.

„Mina ei lähe enne paigastki ära, kui sa mul ei räagi.“ „Räägi, hea inimene, räägi! Ütle mulle, mis se kõik tähendab?“

Se naene ei rääkinud mitte sõna, waid raputas ainult pääd.

Edgar waatas nattuke aega ta otsa. — Wastust! pööratas ta. „Kus on krahw Rudlow?“

Naene ei wastand weel mitte, waid läks metsa looma moodi Edgari pääle, liikas teda kõigest jõust eest ära, tegi kajuti ukse lahti ja oli kadunud.

„Mis se ometi tähendab?“ ütles Edgar. „Kas se naene ei taha rääkida, wõi ei oska ta meie keelt?“

„Wõib küll olla, et ta meie keelt ei oska“, ütles Bessi. „Mis ta iseeneses rääkis, kui ja teda wälja ei lastnud, olid iiri-keeli sõnad. Ülemeelne pois, ütles ta, so wõimus saab pea murtud.“

„Kas sa võid ka iiri-keelt rääkida?“ küsis Edgar rõõmsast. „Siis võime pea teada saada, mis meitest saab, ma kutsun selle naese põrutamise läbi jälle tagasi, ja sina Bessi oled siis meite wahelt rääkia.“ Bessi lubas wahelt rääkia olla ja Edgar läks juba ukse poole, kui Luugi teda tagasi kutsus.

„Pea finni“, ütles Luugi — „mul on midagi teist nõu meele tulnud. Kui krahw Ludlowil kedagi kurja nõu meie vastu on, siis on see parem, et Bessi oma iiri-keelt warjul hoiab. Need inimesed mõtlewad, et meie ei mõista, mis nemad räägiwad, ja saawad ilma kartmata kõik meie ees rääkima.“

„See on tõsi“, wastas Bessi. „Igaweste ei so nad meid siin laewa kajutis kül mitte finni pidama ja kui meid kusagil maale üles wiakse, saame meie selle keele läbi teada, kus meie oleme.“

„Ja, aga kawalus ei ole mitte mo meelepärast“, ütles Edgar.

„Kawalus, kawaluse vastu, armas wend“, wastas Luugi. „Kui krahw Ludlow õigust meie wastuteeb, oleme meie ka õiged tema vastu; aga ta näital meie vastu kawalust, meie tema vastu ka.“

„Ja muidugi“, ütles Bessi. „Kui tema so waa ja priinist kawaluse läbi tahab ära riihuda Edgar, siis peame meie ometi katsuma, mis weel selle vastu võimalik, et see kuri nõu tal mite korda ei pea minema.“

„Se on tõsi“, ütles Edgar, — „kui tema kawaluslega meie wastu on wälja tulnud, siis peame meie oma sõda-riista walmis panema, aga warjul hoidma, kes meid üksford tema kuisist wõib peasta.“

Nemad ei teadnud nüüd mitte, mis nendega pidi saama; aga niipalju oli nendel selge, et kui nemad magama jäiwad sõõma laua ääre, neid Wiktoria päält ühe teise laewa peale on wiidud; sest Edgar märkis-pääwast, et se laew, kelle pääl naad praegu olid, mitte Prantsuse-maa poole ei läinud.

„Tõeste“, ütles Edgar, „on krahw Ludlow seda äranäinud, et kui meie mitte ei elaks, tema kõik meie wara ja lossi omale jaoks pärima, ja sellepärast tahab ta meid kõrwab saata. Aga enne peame meie surmud olema, kui ta meie wara pärib“, wastas Ruugi. „Ja sa nääd, meie ei ela ainult, waid se olek ei näita seda ka mitte, et ta meid ärahuffata tahab.“ „Aga ta saab ehk elu-aia meid wangis pidama,“ ütles Edgar.

„Se ei jaoks krahwil kedagi aitama“, ütles Ruugi. „Mõne aasta pärast oled sa Edgar tema wõimuse alt lahti, siis peab krahw ütlema, et meie surmud oleme, ehk meil meie wara kätte andma.“

„Se on tõsi“, ütles Edgar järele mõtteldes. „Nüüd aga saan ma diete aru, mis nõu tal meitega on.“

„Ainult kannatust“, ütles Bessi. „Alega mööda saame meie kõik teada, ja siis ka kedagi nõu leidma, et meie jälle priiks võime saada. Jumal on igal pool, kus naad meid wiivad, ja terna ei ja meid mitte äraannustama.“

„Tõsi, armas Bessi“, ütles Luugi ja pigistas armastusega oma sõbra kät. „Sina oled seda kõige paremad sõna rääkinud! Kui Jumal meiepoolt on, kes võib siis meie vastu seista?“

Nende kajut oli ikka lullus, ainult kolm lord pääwas sai seda uft lahti tehtud, kui se wana naesterahwas sisse astus, kes nendel süüa ja uua tõi, aga ikka nendega mitte üht sõna ei rääkinud, waid nagu tumm wait seisis.

Ometi üks õhtu olid mitmesugusid märka tunda, mis misliisugust muutmist tähendasid. Laev jäeti seisma ja lapsed kuulsid, et ka ankur meresse sai lastud. Läbi tumeda kajuti akna nägid lapsed, et naad ühe mägise maa äärs olid. Ka kuulsid naad paati merde lastamad ja nägid pea, et sellega kaldale sõuti. Pei tulid naad jälle sõudes tagasi — ja mõne minuti pärast tehti kajuti üks lahti, kust se wana naene, ühe mehega sisse astus.

„Tulge mo järel“, ütles se mees, kui ta natike aega nende otša oli waatnud. „Aleg on käes teie peate laewa maha jätma.“

„Kus kohas meie oleme?“ küsis Edgar. „Meie ei ole jo mitte Prantsus-maal, kuhu mei pidime minema.“

„Prantsuse-maa on väga kaugel siit“, vastas se mees. „Senna ei sa teie kül mitte enam minna.“

„Olge nii hea ja rääkige ometi, kus meie nüüd oleme,“ palus Edgar.

„Se oleks ilmaasjata, teile seda rääkida, ja ma usun — teile ei sa kiski seda ütlena“, vastas se inimene. „Ärge küsige ilma asjata niipalju — teie peate seda laewa mahajätma ja minu järel tulema, — sest on teil kül!“

Baat oli seal laewa kõrvas valmis, laesed ja se mõerasmees astusid senna sisse ja aid maa poole sõutud.

„Se wana loss“, mis seal kaljukünka past paistab, tuleb mul kui üks rõõwlihaug ete“, ütles Edgar. „Nii hirmsast seisab ta seal nere ääres.“

„Ja ometi saab se teie tulew elukoht lema“, ütles se mõeras mees, kes nendega patis oli. „Olge üsna julged sellepeal, et teie kua seal saate elama.“

„Meie? Seal lossis wangis?“ ütles Edgar ehmatades. „Aga se ei ole mõimalik! Mis peame meie seal tegema?“

„Mis mina tean!“ vastas se mees külmalt. „Mina teen selle kasku järel, mis mul mo premees on annud.“

„Missugust kasku on teie peremees teie pärast teil annud?“ küsis Edgar.

„Teid lossi wiia ja kõwaste wahtida, teid

iaal wälja — ja kedagi teie juure lasta tulla", wastas se mees.

"Se on koguniste kole!" ütles Edgar hirmu pärast wärisedes. "Kes on teie peremees, et ta teil niisugust käsku on annud? Ehk mis oleme meie kurja teinud, et meid wangi panna?"

Se mees tõstis õlasid ja ütles: "Se asi ei puudu minusse. Ma pean seda tegema, mis mind on kästnud — ja muud midagi."

"Dölge ometi, kes teil niisugust käsku on annud", küsis Edgar.

"Se on mul ärakeeldud", wastas se mees. "Dlge nüüd wait — ma ei tohi teil kellegi küsimise peale wastata, kui ma seda teen, fautan ma oma pea."

Ilmaasjata küsis Edgar selle inimese käest ennaste pärast, ja pani tal peale kahetümne küsimise ette, aga ei saanud mitte ühte wastust, waid ainult üht harimata pea raputamist.

"Rass' teda rahule Edgar", ütles wiimaks Luugi. "Se mees ei taha mitte rääkida ja meie ehk saame ilma temata kõik parem teada, mis meie teada tahame. Ja mis sa muidu küsid ilmaasjata? Riski muu kui krahw Rudlow on se häbemata olnud; aga kannatame, — ülekohus saab ükskord oma otja leidma. Meie saame iga ükskord oma priiust jälle, aga meie waenlane saab oma palka. Dlgu kui kõwad need lossimüürid tahes, kelle wahel meie wangis saa-

me olema, — siiski neist on Jumala käsi weel kõnem.

Nõnda jutustades jõudis paat kaldale. Siin ootasid kuus meest pisukeste karmase hoostega, nende kaldal tulifud. Wangid sunniti wantrisse minema, kus neist igaüks kahe mõra mehe wähele istuma sai seatud ja walju sõiduga lossi poole mindud.

Üks weike tüla paistis nende wastu tulema, kust Edgar lootis teed läbi minewad, et ta siis, kui naad tüla wahel jõudwad, appi mõiks hiiüda; aga need mehed nagu mõistsid Edgari mõtet ja keerasid pahemat kät tüla kõrwa st teed lossi poole.

Raunis pitka sõidu järel jõudsid naad ometi wiimaks lossi juure, üks madal aga kõwa wäraw sai lahti tehtud ja naad sõitsid sisse, selle järel tuli teine niisamma sugune wäraw, ka se sai lahti tehtud, kellest naad läbi sõites ühte wäikese hoowi sisse tulid. Kõrged müürid olid ümberingi, kus tallid ja aidad seisid. Wangid said ühte torni wiidud. Mõõda treppi ülesminnes jõudsid naad wiimaks kahte wäikese kambri se, mis müüd nende elu toad pidid olema. Teises kambri olid kaks woodid ja teises wähe mas kambri üks. Edgar läks afna peale waatama, kas ehk sealt mitte wälja ei pease. Aga wälja waates kantas ka seda julgust ära, sest se müür oli väga kõrge ja väga mere ääre peal.

„Se on üks tühi lootus, siit ära jooksta“, ütles se mees kes neid laewa pealt oli äratanud. „Siis peaks teie küll üks jääst, ehk pääsuke olema, kui siit aknast välja peasete. Ja seda teie olete muudugi tähele pannud, et teie siit wärawatest läbi ei pease, kui ainult wõtmetega, mis teil ei ole.“

„Siiski saame meie ühel päawal Jumala abiga siit peasma“, ütles Ruugi. „Jumal on nõdrade sees tugev, saab need wärawad lahti tegema, ehk meile tiiwad andma. Jumala ees ei ole ükski asi wõimata.“

„Olgu teil õigus“, wastas wõeras mees. „Teie olete siin heaste wahitud, ja ma tahan heameelega näha saada, kas need wärawad saawad iseenesest lahti minema, ehk teil tiiwad kaswama.“

Nende sõnadega läks se mees toast välja, teeras ukse lukku ja lükkas meel riivi ka kinni. Kurwalt jäid wangid üheteise otja waatama, kui se mees toast välja läks.

„Kõik meie lootus siit põgeneda, on otjas“, ütles Ruugi.

„Otsas küll!“ wastas Edgar. „Seda wärawad, kust meie sisse tulime, ei wõi meie mitte lahti murda, kes teab siis, kui wahta seal ei oleks, aga — waata õefene!“

Ruugi astus Bessiga akna alla ja waatasid välja, aga nägid, et seal pääsmist ei olnud.

„Siit ärapõgeneda on wõimata“, ütles

Bessi. „Meie oleme wangid ja meie wangihoone on kui furnuhand, kelle sees wäljapeasmist ei ole. Mis peame meie tegema?“

„Kõik lootust Jumala peale panema“, wastas Luugi. „Meie ei ole mitte nii maha jäetud, kui teie mõtlete. Sinu wend Jaames, Bessi, kui ta kedagi teadust meite käest ei sa, ei jätta mitte järel otsimast, kunni ta meid on leidnud. Ta on truu, tark, — ta armastab sind Bessi, — ta armastab meid kõiki, ja seda ma tean, et ta meid otsima saab — ja ka leidma.“

„Se ei ole võimalik!“ ütles Edgar. „Jaa saab tõeste mõtlema, et meie Prantsusemaal oleme — ja kui ta meid ka tagaotsib, siis ei sa ta meid iialgi leidma. Meie isegi ei tea, kus meie oleme; meie ei tea selle maa nime, ega ka selle lossi nime, kus meie praegu wangis oleme.“

„Kül ta saab kuulama“, ütles Bessi.

„Aga kuidas?“ küsis Edgar.

„Kõige pealt, ärge andke mitte seda märki, et mina iirikeelt mõistan“, keelas Bessi. „Seda wiisi teadmata kombel ehk saame kuulda, kus maal meie oleme ja mis selle lossi nimi on. Mina olen kuulnud, et need siin kõik iirikeelt rääkimad, aga seda keski weel ei tea, et mina ka seda mõistan.“

„Kui meie küll kõik teaksime, mis se ometegi aitab?“ wastas Edgar. „Meie ei sa jo kuidagi wiisi oma sõbra Jaamesel seda teada anda, et meie siin oleme.“

„Meie saame nägema — kannatus on kõige parem asi ja annab wahel parajad aega seda toimetada, mis esiotsa wõimatu näitab olevad“, ütles Bessi. Se asi wõib ühel pääwal väga hästi sündida, kui kalamehed paatidega meie akna ligi tulewad; — siis wõib Edgar Zammel ühe kirja kirjutada ja mina kirjutan ühe teise sedeli iirikeeles, et se kalamees nii hea on ja selle kirja Londoni saadab. Kui need kalamehed, kes siin allati kalu püüdwad, üsna meie akna ligi tulewad, siis wiskame kirjad alla nende kätte ja siis — oleme peastetud!”

„Aga kui se kalamees, kes need kirjad kätte saab, seda ei tee, mis siis?“ küsis Luugi.

„Mitte midagi“, wastas Bessi.

„Bessil on õigus“, ütles Luugi. „Meie järel saab ita kuulatud, kui ta keski muu seda ei tee, siis ometi meie wana truu Lambert, kes meid niisamma, kui oma lapsi armastas. Ole julge Edgar, meie wangi-põli ei saa mitte kaua tuurima.“

„Sumal andku seda“, ütles Edgar. „Mis teie rääkisite on väga hea, kui se aga sedawiisi korda läheks. Meie peame kindlaste oma lootust kinni pidama ja mitte äraautama. Sumal saab meie eest muretsema, et meie selle kurja inimese käest peaseme.“

Nenda wastamini trööstides püütsid wäikesed wangid endid rõõmsaks teha. Aga Bessil oli see kõige suurem rõõm sellepärast, et ta

kats sõbra truuid sõbrad olid, ega mitte muidu nime kandjad.

Nittu nädalad olid neil jedawiisi mööda läinud, aga iffa ei teadnud naad selle maa, ega lossi nime, kus naad wangis olid. Keski ei rääkinud nendega ja ei wastanud ka nende küsimiste peale üksti. Need inimesed kes nendel lauda katsid ja ärafraamimid, olid kui tummad oma töö juures. Sõna rääkimata tulid naad sisse ja niisamma läksid naad ka wälja, — ainult üks harimata pearaputamine oli wastus, kui lapsed midagi küsisid.

„Käagi sina Bessi nendega“, ütles Edgar wahest „need inimesed ei mõista mitte ingliskeelt.“

Bessi ei teinud jeda mitte, waid wastas: „Se on meie ainus ja wiimast lootust jalge alla tallata. Kannata — üksford mõib se meid siit wangi tornist peasta!“

Ilma ootamata tuli ühel homikul se mees kes neid laewa pealt ära tõi, nende tuppa ja küsis, kas neil mitte ei ole tahtmist, lossi hoowis endid jalutada?

„Miks mitte!“ ütles Edgar. „Aga miks pärast just siin litsas hoowis? Kas meie ei mõiks mitte natuke lossist eemal jalutama minna? Heameelega tahaksime meie natuke aega wärskes luhwtis endid jalutada. Seda ei pruugi teie karta, et meie ärajooksieme, ehk kui teie muidu ei usu, siis andke meile üks waht kaasa.“

„Seda ei taha ma mitte teha“, vastas se mees. „Mul on tõwad käsud — ja ma ei tohi mitte nende üle astuda.“

„Hea küll, siis peame sellega rahul olema, mis meil on lubatud“, vastas Edgar. „Tulge õde ja Bessi! Rähme!“

Naad läksid treppist alla hoowi peale ja käisid ilma sõna rääkimata mööda lossi hoovi. Kolm mõeladega meest olid hooviwärawa peal wahiks ja mõningad teised ilma mõelateta mehed westasid nendega juttu ja waatasid neid wäiksi wangisid. Edgar ja Luugi ei saanud mitte sõna nende meeste jutust aru, aga Bessi istus nende meeste ligidal ühe kiwi peale ja kuulas terawaste nende juttu.

„Minge teie Edgar ja Luugi eemal ja ärge tulge nii ligidal, ma tahan kuulata, mis need mehed räägivad.“

Edgar ja Luugi käisid mööda hoowi, aga Bessi istus waguaste kiwi otsas. Bessi ei lastnud mitte märkida, et tema nende meeste jutust aru sai, kes waewalt wiis sammu temast eemal seisid.

„Need waeised lapsed!“ ütles üks neist meestest. „Need kurwastawad mind! Kas naad kuu meel seia jääwad?“

„Nende eluaea“, vastas üks teine. „Ma olen üht lindu kuulnud wilistawad ja se ei ole mitte headust neist wangidest wilistanud.“

„Mis siis, mis siis?“ küsisid kaks wõi kolm healt. „Räägi meile mis sa tead, Kanedi!“

„No, palju ei ole mul kül kõnelda“, vastas
se mees. „Ma rääkisin selle laema tüürimehega,
sellega need lapsed seia toodi. Se ütles, kui
need lapsed paati astusid: „Neid saadab krahw
Rudlow teile Kannedi ja nii pea ei sa ta neid
teilt ärawiima.“ „Mikspärast mitte?“ küsisin
mina. „Temal on need lapsed tüliks ees“,
andis ta mul wastuseks. „Se pois on väga
rikkas ja krahw on kõik selle rikkuse päria, kui
see pois ära on; — kas se wara krahwil mitte
tarwis ei ole.“ „Aga nii kaua kui need lapsed
elawad, ei tohi ta seda wara mitte omal pä-
rida“, wastasin mina. „Ta saab juba teadma,
mis ta nendega teeb“, ütles tüürimees. „Ufu
mind Kannedi, need lapsed ei sa Baligreenist
mitte enne surma ärapeästetud!“

„Ja nii saab ka olema“, ütles se mees, kes
kõigeenne rääkima hakkas. „Krahw on üks kuri
inimene, meie tunneme teda juba kõik. Need
waesed lapsed!“

„Küüd olgu kül, muidu ehk Zoon Willet
juhtub kuulma, et sul halsemeel nende pärast on“,
ütles Kannedi.

„Kui ta ka seda kuuleb!“ vastas se mees.
„Se on selge ülekohus, et need waesed lapsed
oma noored elupääwad ilma süüta wangis pea-
wad äraelama!“

„Wait, wait, mees!“ ütles Kannedi. „Sa
tunned jo krahwi ja Zoon Willet'i tema saba-
rakk. Kui naad seda kuulwad, et sina nende

laste eest seisad, pistwad naad sind ka seia kusahil putkassse wahi alla. Sellepärast ole wait!"

"Teie ei sa ometi mind mitte ülesandma", ütles se mees.

"Meie mitte — aga mõnikord on seindel kõrwad", wastas Kanedi. "Wait nüüd, — sealt tuleb Zoon Willet!"

Se mees, keda Kanedi Zoon Willetiks nimetas, oli sesamma mees, kes neid lapsi laewa pealt ära oli toonud ja siin lossis se ainuke inimene oli, kes ingliskeelt rääkis. Pigemal tulles waatas ta esite oma wangide peale ja siis nende meeste otsa, kes wahtitega rääkisid.

"Mis teie siin teete?" pööratas Willet iiriskeeli. "Kes siin mitte wahiks ei ole, ei pruugi ka siin mitte wahtida. Tehke et äralähete! Teie teate kül, et krahw nalja ei mõista."

Need inimesed läksid ilma wasturääkimata ära. "On juba kül", ütles Willet lastele. "Teie jalutamine on otsas ja peate jälle oma kambri se tagasi minema."

"Dölge ikka wangi kooda, mo härra, teie saate sellega tött wäljauitlema", kostis Edgar. "Seameelega jääks ma weel seia hoowi peale. Nii wäike kui ka se ruum siin on, aga ometi on ta palju parem, ui meie wangi koeas."

"Seda ma ei tohi lubada, et teie kauemaks seia hoowi peale jääte", wastas Zoon Willet. "Kui se teil meele järel on, wõite igapäaw siin hoowi peal endid jalutada, aga täna mitte enam."

Willet miis wangid jälle üles ja teeras wanawiisi ukse jälle lukku. Waewalt oli Willet wäljaläinud, kui Bessi rõõmsa näuga ütles: „Nüüd tean ma ometi kus meie oleme. Meie wangihoonet nimetatakse Baligreeni lossiks ja seisab Sirimaal. Krahw Rudlow peab meid selle pärast siin wangis, et ta kõi teie wara omal mõib pärida. Aga meie oleme niikaua wangis, kui meie elame.“

„So, siis oled sa ometi mõistnud, Bessi, mis need inimesed rääkisid? Räägi meile kõi, mis sa kuulsid“, tellis Edgar.

Bessi rääkis sõna sõnalt, mis ta oli kuulnud, Edgar ja Luugi kuulasid tähelepannes pealt.

„Se asi on just sedawiisi, kuidas mina mõtlesin“, ütles Edgar. „Krahwi ahnus on meid wangiks teinud, aga seda ma tahaks teada saada, mis moodi ta enne meie surma, meie wara omal mõib pärida. Kui ta ütleb, et meie surnud oleme, siis saab selle järel kuulatud, mis surma meie oleme surnud ja kus kohas. Aga olgu peale — se mõistatus jääb ikka üksford wälja tulema.“

„Nüüd mõtsid lapsed nõuks ja kirjutasid Saamesel Londoni, kus ja kuidas nende elu on. Bessi kirjutas ka iirikeeli wäikese palwe kirja sellele, kes paadiga juhtub nende ligi tulema, et see inimene nii hea on ja seda kirja Londoni muretsseb.“

Sedawiisi läksid neil oodates neliteistküüm-

mend pääwa mööda, kui neid jälle hoowi peale sai lastud, et kül Zoon Willet neid igapääm lubas hoowi peale lasta, näitas ta oma lubamist äraunustawad olemad.

Wahid kes wärawa juures seisid, ei rääkinud isekeskis mitte sõna, et kül Bessi terawaste kuulas. Paari tunni pärast said nemad jälle oma wangikotta wiidud. Selsammal õhtul tulid kalamehed ometi nende poole sõudes. Naad lastsid firja aknast alla, — aga seda ei teadnud nemad mitte, kelle kätte se firi sai antud, oli see üks hea, wõi kuri inimene.

Ühel pääwal, parajaste kui wangid hoowi peal jalutamast olid, sai häliste hoowi wäraw lahti tehtud. Üks kaunis suur pois astus sisse, tema kae kõrwast üks wäike pois. Edgar oli seda juuremad mittu korda enne seal näinud käinud. Bessi waatas nende tulijate peale ja karjatas häliste, — wahid jooksid ta juure ja nägid, et see waene laps teadmata kombel ennast nõelaga oli pistnud, mis ta kleidi sees teadmata warjul oli olnud.

Kui need wahid jälle Bessi juurest olid äraläinud, olid ka need mõlemad poisid ära kadunud.

Küüd andis Bessi Edgari ja Luugil kätte üht märki, et naad üles oma wangikotta pidid tulema, sest Bessi oli ka seda juuremad poisist tunnud, kes Willeti poega hoowi peal oli käinud, ja tahtis ka Edgari ja Luugil wangi-koas teada anda, kes se oli olnud.

Wiies peatük.

Jaamese mõtted.

Niikaua kui meie wangid suure murega Baligreeni lossis wangis olid ja lootsid, et neil Sumal kuidagi imelikul wiisil abi saab saama, ootas Bessi wend Jaames raske südamega oma õe, ehk sõbrade kirja. Et küll Jaames oma filmaga oli näinud, kui need lapsed laewa peale läksid, siiski oli ta süda nende pärast väga raske. Bessi lubas kohe Jaamesel kirjutada, kui naad juba Pariisi on jõudnud. Jaames armas, et neljateistkümmne päewa pärast Bessi kiri peab juba Londonis olema. Ta käis igapäaw wanawiisi liiwa widamas. (Nüüd läks ta widu palju kermem edasi ja teenis lahkestest niipalju, et ta oma emaga pääwast leiba wõis saada ja weel natuke üle jäi.) Ohtu koen tulles oli ikka ta esimene küsimine, kas Bessi kiri on juba tulnud? Aga neljateistkümmend päewa, — kolm nädalid olid juba mööda läinud, aga Bessi kiri ei olnud weel mitte tulnud. Jaames jäi rahutumaks, ta mured kaswasi oma õe ja sõbrade pärast igapäaw suuremaks. Iga ohtu kui ta koiu tuli, oli ikka tal wana küsimine: „Ema, kas weel ei ole kirja tulnud?“ Ja kui ema wastus sedawiisi oli: „Ei, armas Jaames, weel mitte!“ siis oleks ikka Jaames omal tiiwad soo-

wind, kellega ta üle mere sõderamaale oma õde ja sõbru, oleks lennand ülesotsima.

Agapääw kaswas Jaamesse sees se mõtte suuremaks, et krahw Rudlow neid lapsi õnnetumaks on teinud. Kui tal wahel nende laewameeste jut meele tuli, mis ta enne laste äraminefud sadamas trahteris kuulnud oli, tõusid ta mured ikka suuremaks. Ilmaasjata püüdis ema teda waigistada. „Mis sa piinad ennast ilmaaegu niipalju, Jaames“, ütles ema jage-taste trööstides. „Üht kirja Brantsusemaalt nii ruttu oodata, mis enne üle mere peab tulema, kui meie teda kätte saame, on tühi ootus. Walju tuulde pärast sõiwad laewad nädalate wiisi mere peal seista, ilma et ennast paigastki sõiwad liigutada — ja üks kiri sõib muidu ka väga hõlpsast kaduma minna. Ehk mis saab meie Bessil sõi ta sõbradel fantust olema, krahw on jo ise ka nendega!“

„Ja, se krahw!“ ütles Jaames. „Mina ei usu teda mitte — tema on üks kuri inimene.“

„Ja kui ta ka seda on — mis sõib ta siiski oma kaswatikudel teha?“ wastas ema. „Arahukkama ta neid ei sa — ainult ehk kõwa walitsuse all' pidama, ega se põle Sumal teab mis suur õnnetus. Ara ole ikka Jaames mitte narr! Sinu kartus on kõik ilmaasjata, ja kui Bessi kiri üksford tuleb, saad sa ise oma kartuse üle naerma.“

„Ja, kui üksford kiri tuleb“, ütles Jaa-

mes. „Siis tahan ma tõeste naerda. Oh, oleks se juba fiin!”

Jaames ootas igapääw kirja, — aga nenda oodates oli hea hulk päiwi mööda läinud ja kirjaweel mitte tulnud. Seepärast ütles Jaames üheltapääwal oma emale: „Mina lähen herra Lamberti juure kuulama, kas tema ehk kirja on saanud. Üksna tõeste on temal Edgari ehk Ruugi käest kiri tulnud.”

Se oli just ühel pühapääwal, kui Jaames Lamberti juure läks, kes parajaste trehwas parfis hirwi ja põdru jõötma.

„Jaames, mo hea sõber!” hüüdis Lambert tal eemalt wastu — „ja tood mul tõeste sõnumid oma õest?”

„Ei seda mitte, mo härra”, wastas Jaames. „Ma tahtsin teie käest midagi neist lastest kuulda!”

„Põle mul weel seia aeani mingisugust sõnumid nende käest tulnud, armas Jaames”, wastas Lambert. „Ma kardan, et neil wist jant õnn reisida oli, ja kaua mere peal pidid seisma. Meie peame ikka kannatama; kaua meie neid kirjasi ei ja wist mitte ootama.”

„Aga ma kardan wäga, härra Lambert”, ütles Jaames. „Kui nendel kedagi jantust ei ole krahwi poolt tehtud!”

„Ma — mis weel, mo armas Jaames?” wastas Lambert kaksipidi mõtlemata. „Mis jantust neil krahwi poolt wõis sündida? Ei, seda mitte armas laps, sellepärast ole mureta.”

„Aga härra Lambert, se on väga imekita, et meie mitte midagi neist ei kuule“, ütles Jaames. „Minu aru järel peaksid naad juba ammu Pariisis olema ja ka kiri juba tagasi tulnud olema, sest se reis enam ei tuuri, kui kolm ehk neli päeva.“

„Kuidas se trehwap“, vastas Lambert. „Meil on selle järel kui naad siit ärasõitsid, väga sandid ilmad olnud, sellepärast on se väga võimalik, et posti-laew Brantsusmaalt veel ei ole tulnud. Peale selle mõtlen ma, et nende lastel nii suur rutt meile ei olnud kirjutada. Naad on alles noored ja fergemeelsed! Pariisis on palju uudist neil esite waadata, seepärast unustawad naad ka pea kodust asja ära, mis aga aegamööda saab neil meele tulema.“

Jaames jäi waga semaks ja läks kaunis ferge südamega koiu poole. Ometi mõne päewa pärast tõusis tal jälle mõtte, Lambert di juure kirjade pärast küsima minna.

Teisel homikul kui Jaames just liiwahaugul minema hakata tahtis, tuli üks Lambert di teenritest ja ütles, et Lambert teda õige ruttu lossi kaskis tulla, tal olla midagi Jaamesel jutustada.

„Ometi ükskord, ema!“ hüüdis Jaames. „Küüd, jaame meie kuulda, kuidas meie Bessi käsi käib!“

Geisel sai jälle wanfri eest ärawõetud ja talli sööma pandud. Jaames aga hakkas wana

poppiga lossi poole kõndima ja astus lossi sisse röömsa näuga Lambertdi tuppa.

„Tere homikust, mo härra!“ ütles Jaames röömsaste — „ometi üksford firi!“

Lambert oli täna näust üsna plaks. „Röömusta mitte ennaft nii wäga wara, armas Jaames“, ütles Lambert kurwalt. „Teadust olen ma kül saanud, aga selle teaduse peale ei wõi meie mitte endid röömustada.“

„Suur Jumal, minu mõtted!“ ütles Jaames ehmatand, ja wärises kõigest kehast. „Aga mis on nendega süündinud — rääkige herra Lambert! Kas ehk meie reisiad on merehädas olnud, ehk muidu rängaste haiged?“

Ja, armas Jaames“, ütles Lambert. „Nende käest ei ole ma kül mitte kirja saanud, aga prantsuse tseitung kuulutab kül üht kartuse wäärt asja. Loe ise, armas Jaames!“

Kuttu wõttis Jaames' tseitungi ja luges üht kohta, mis Lambert sõrmega näitas. Seal seisis kirjutud:

„„Üks Inglismaa laew, nimega Wiktoria on öösel 17-mal ja 18-mal Julil Volonga sadama ligidal põhja läinud. Ainult ühe reisiad on wõimalik olnud, oimise läbi ennaft peasta. Kuida kuulda, olla ka kolm juurest soost last, kes Prantsusemaal kooli tahtnud minna, laenete sisse ärakadunud. Laewameestel armataks selle õnnetuse juures, wäga suurrt hooletust.““

Rahwatand näuga istus Jaames tooli peale ja walas palju filmapisaraid. „Surnud! Kõik kolm surnud!“ ütles ta nuttes. „Oh Zumal, mis ma olen kartnud! Minu kõige hirmsama mõtte on tõeks läinud! — Minu waene õde Bessi! — Ja minu waene ema, kuidas saab see ennast selle teaduse üle kurnastama! Ja Edgar! Ja Luugi! Kõik surnud — oh armas Zumal, kui hirmus see on!“

„Ole rahul, Jaames!“ ütles Lambert trööstides. Tseitungi kuulutused waletawad ka wahel, wõib olla, et see õnnetus nii wäga suur ei ole, kui see tehtud saab. Krahw Rudlow, arwama on alles elus, sest krahw on üks kuulus oiuna, ja tseitungis seisib kirjutud, et üks inimene ennast oimise läbi on peastnud. Tema saab omegi meile selgemad teadust andma. Mõni ei pruugi see oma emal sest ühtigi rääkida, mis see tseitungist lugesid, sest kui see õnnetus tõeste on sündinud, wõib see ema aegamööda seda teada saada.“

Üks teener astus sisse ja tõi mõned kirjad. Lambert waatas adressid, wõttis nende kirjade hulgast ühe kirja, murdis ruttu lahti ja luges.

„See on wäga kurb!“ ütles Lambert ja pani kirja laua peale. „Jaames, mo armas pois, see kõige hirmsam asi on sündinud.“

„Kust teie seda teate, mo härra?“ küsis Jaames.

„Siin on krahw Rudlowi kiri, seda ma

ootastin“, ütles Lambert. „Wiktooria on tõeste sel böjel põhja läinud — laewamehed on warsti paadi meres lastnud, aga ilma reisiäte peal mõtlemata, ise paati istunud. Krahw on püüdnud lasti peasta — aga on juba hilja olnud; sest se kajut kus lapsed magasid, on juba wee all olnud, ja krahwil ei ole muud nõu olnud, kui ennaft oiumise läbi surmast peasta, mis ta korda on läinud. Krahw olla laste surma pärast väga kurb. — Noh, laste surm on krahwil õnneks, sest selleläbi wõidab ta nelikümment tuhat naela sterlingi puhast raha ise weel lossi ja mõisad.“

Saames oli murede sisse nii ärauppunud, et ta Lamberdi juttu palju tähel ei pannud, waid ainult wiimised sõnad oli ta kuulnud, kes teda kui unest ülesäratasid. „Kuidas?“ küsis ta. „Krahw wõidab laste surma läbi nelikümment tuhat naela sterlingi, ise weel lossi ja mõisad?“

„Ja muidugi“, wastas Lambert — „tema on nende laste ainuke sugulane, seepärast pärib ta ka kõik, nende järel jäänd warandust. Aga mis se sinul korda läheb, armas Saames? Sina ei päri oma õe surma läbi muud, kui ainult suurt kurwastust.“

Üks iseäralik mõtte oli selle poisi silmist äratunda, kes ta kahwatand paled weri punaseks moondas. „Tema, krahw Rudlow on selle suure waranduse päria?“ ütles Saames. „Siis peab

krahw Rudlow mõrtsuk olema, Edgari, Luugi ja minu õe mõrtsuk, ehk kõik kolm elavad alles ja põle mitte merelaenede sisse ära kadunud."

"Aga pois, mis asi toob sulle need mõtted pähe?" küsis Lambert ehmatades. "Krahw üks mõrtsuk? — Seda mitte! Ma tunnen teda ammust aegast ja tean, et ta mõrtsuka töö peal väga arg on."

"Noh, siis elavad tema kasvatifud ja minu õde alles", ütles Jaames — "siis on kõik se reis Brantsusmaale, filmafirjaks olnud ja Edgar, Bessi ja Luugi ei ole selle õnnetuse ajal mitte Viktoria peal olnud, — ma wean kas kihla selle peal, et need lapsed kõik kolm alles elavad ja Zirimaaal Baligreeni lossi on wiidud."

"Kuida ja selle peal tuled, imelik pois?" küsis Lambert.

"Kuidas? Kas teie ei wõi märkida, et se selge asi on?" wastas Jaames. "Krahw tah- tis oma kasvatifude wara omal pärida; neid ärahukata ta ei tahtnud, wõi kartis ta Zumala witja oma peale tulema, kui ta neid ärahukab, aga se laste warandus oli väga ta meelepärast — sellepärast annab ta laste surma teada, aga lapsed elavad ja on wangis. Nüüd arwab krahw, et nende laste järel kuulatud ei sa, sest kes wõib neid laenetest ülesotsida. Se mäng on väga peenike ja se on üks õnn, et ma teda üksford partis, trehwasin nägema."

"Jaames, misjугused imelikud mõtted, ja

teed mind ka kahtlaseks!" ütles Lambert. „Kuidas sa ometi tuled niisuguse mõttete peale? Nii imelikud kui naad ka on, aga siiski on midagi nende sees, mis mul tõelik näitab olevad.“

„Kõik on tõeste tõsi,“ tõetas Jaames. „Tuletage meele Lambert, kui vastu meelt se krahwil oli, et Luugi Bessit Pariisi kaasa võtta tahtis. Se oleks jo krahwil ükskõik olnud, aga ei, krahw kartis, et ehk Bessi tal selle nõu juures tülikas saab olema, sellepärast ei tahtnud ta teda mitte kaasa võtta. Siis nende kahe Xirimaa madruke jut, mis ma sadama kõrtsis kuulsin. Seeford panin ma seda väga vähe tähele, aga nüüd on se üks suur tähendus. Mina olen oma asjas kindel ja täna veel reisiks ma Xirimaaale, kui mul jaks tarviliku raha oleks. Aga pea kinni — ema on natuke forjand ja saab seda küll lubama niisuguse asja peal ära kulusutada — ja kui se veel vähe on, pean ma oma eesli ja wana truu poppi äramüüma.“

„Ei seda põle mitte tarwis“, ütles Lambert. „Kui sa reisida tahad, ei pea sul rahast mitte puuduma, kui ka ma oma kahelümne aasta forjandusest wiimast krossi peaks sinu kätte andma. Aga mõtle armas Jaames, mis sa ka ette võtad! Xirimaa on Londonist kaugel ja on üks kartuse väärt maa kõigil, kel wihamehed seal ees on. Kui krahw Rudlow seda kuulda saab, et sina tema plaanisi tahad ärarikkuda, saaks ta kind niisamma wangitorni pistma, kui so õde ja sõbru.“

„Mis ma fardan, kui Jumal minuga on?“
vastas Jaames. „Issand on wägew nõdrade
sees, tema peale panen ma oma lootust. Mina
tahan head teha — miks pärast pean ma kart-
ma, et Jumal oma kät minust saab ärawõtma?“

„Aga sa oled veel nii noor mo poeg“, üt-
les Lambert. „Arahm Ludlow on muidugi nenda
seadnud, et kiski nende laste juure ei wõi saa-
da. Kuidas tahad sina sellega peale hakkata,
wahid joobnuks joota ja siis selle kindla lossi
sisse tungida, mis Baligreen ilma wabandamata
on. Riipea kui seda märgitakse, et sa Inglis
maalt oled, saab sul igalpool sala wahid olema.“

„Ma saan ennast hoidma, et naad mitte
seda märkida ei wõi“, wastas Jaames. „Teie
teate seda mo härra, et minu õnnis isa Xiri-
maa mees oli ja mina niisamma heaste Xiri-
keelt kui Inglisekeelt räägin. Ei, seda ma ei
farda mitte, et naad minust arusaawad. — Mi-
nult mo hea ema teeb mind rahutumaks; kui
ta haigeks jääb, senniks kui ma laugel wõeral
maal olen, ehk kui tal midagi muud õnnetust
juhtuks, see saaks mul ainult suurt kurwastust
tegema.“

„Sellepärast wõid sa küll ilma mureta olla“,
ütles Lambert. „Ma saan teda niikaua kui sa
ära oled, igapäaw waatamas käima — ehk
weel parem, teda oma juure lossi wõtma.“

„Wäga hea, ma tahan selle asja pärast te-
maga rääkida“, ütles Jaames. „Täna veel toon

ma teda teie juure elama ja homme reisin ma Jirimaale. Kas teie ei tea mul ütelda, mo herra, kus kohas Jirimaal Baligreeni loss' seisab?"

"Ei, niipalju tean ma, et se Võunapool mere ääres seisab", vastas Lambert. "Se loss' ei sa mitte raske leida olema. Aga kui seda leiad, mis siis?"

"Mis siis", kordas Jaames, "siis tahan ma kuulata, kas need kadund lapsed seal lossis leida on."

"Ja siis", küsis Lambert edasi.

"Siis tahan ma katsuda nende juure tungida", vastas pois.

"Ja pärast seda Jaames, kui kõik sul on korda läinud, mis ma mitte ei taha uskuda?"

"Pärast seda? Siis saan ma nägema, kuidas ma neid peasta võin!" vastas Jaames kindla lootusega.

"Tõeste, sa oled üks wapper pois!" ütles Lambert. "Sa saad nägema, mis sa teha võid ja mis mitte. Siis oled sa juba küll teinud, kui sa tõeste teada oled saanud, et need lapsed elavad ja seal lossis wangis on. Meie võime siis juba krahwi üle kaewata, kui meie teame, et ta need lapsed on wangi pannud. Sedawiisi mo poeg, katsu toimetada niipalju kui sul võimalik on, aga ole seal juures ettemaatlik. Too oma ema minu juure; raha so reisi tarwis saan mina muretsfema. Jumal õnnistagu sind ja lastu kõik sul hästi korda minna!"

Jaames läks. Emal ütles ta, et ta Lamberdi asemel üht reisi peab ettevõtma, mis tal ehk mõni nädal saab tuurima ja rääkis emal, et ema niikaua Lamberdi juures võib elada, kui tema tagasi tuleb. Teisel homikul wiis Jaames oma ema Lamberdi juure lossi, sai Lamberdi käest kaunis hea summa raha, ja läks sadamas vaatama, kas ta üht laewa mis Zirimaaale sõidab, võiks leida.

Kuues peatük.

Järeskuulamine.

Jaames arwas, et seal trahteris, kus ta wiimati nende kahe laewamehe juttu kuulas, kõige parem kuulda võib saada, kas kiski laew täna Zirimaaale saab sõitma, või mitte, seepärast astus möödaminnes senna sisse. Seal olid kaunis hulk laewamehi, Jaames astus esimese lana ääre ja küsis Zirikiele, kas kiski neist täna Zirimaaale sõidab?

„Meie küll mitte“, vastas üks mees, meie oleme alles Dublinnaft seia tulnud, aga küsi selle kübaraga mehe käest, kes seal on — hei, Kilkonnet, tule natuke seia!”

Se mees tuli. „Miksal saate teie ärasõitma?“ küsis esimene. „Se noor inimene tahab seda teada!”

„Mikspärast?“ küsis se madrus.

„Ma tahan Virimale sõita“, ütles Jaames.

„Hea küll — siis on aeg, et ja ennast Kapteenil pead mõllima“, vastas se kübaraga madrus. „Täna veel tahame meie siit Kinsale sadama poole hakata purjutama.“

„Kus pool seisab Kinsale?“ küsis Jaames?

„Lõunapool Virimaa servas!“ vastas madrus.

„So, siis olen ma seal ligi“, ütles Jaames rõõmsaste. „Kust võin ma teie Kapteeni leida?“

„Dota üks filmapilt, ma tahan sind ta juure viia“, ütles madrus. „Ma pean muidugi laewa peale minema, sest meil ei ole enam mitte palju aega.“

Se mees maffis oma rehnungi ära ja läks Jaamesega laewa peale. Wingal oli selle laewa nimi, kellega Jaames reisi peal tahtis minna, ta läks Kapteeni juure, se küsis teda paari tunni pärast tagasi olla, sest siis pidid nemad purjutama hakkama. Jaames oli kahe tunni pärast Wingali peal tagasi ja pea pärast seda purjutas Wingal Virimaa poole. Tee peal päris Jaames kõik järel, kui kangel ja kuidasmoodi se Baligreeni loss pidi olema ja tegi oma plaani kõik valmis.

Sõit läks paraja tuulega ruttu edasi ja enne kui Jaames Kinsale sadamas jõudis, teadis ta selgeste, et Baligreeni loss viisteistkümmend inglispennifoormad Kinsalest kangel oli. Üks õnnelik sõit oli tal se. Sest üks laewamees

sellejamma laewa peal oli just sealt Baligreeni lossi juurest külas sündinud ja kaswanud, se juttustas Jaamesel kõik põhjast põhjani ära ja lubas Jaamest oma ema juure elama jääda.

„Wäga hea“, ütles Jaames iseeneses, — „hakatus on hea, saab näha kuidas eespool saab minema.“

Jaames maksis siin oma sõiduraha wälja ja läks riidepoodi, kust ta omal ühe sedamoodi ülikonna ostis, kuidas Xirimaal talupoisid kandwad. Oma riided müüs ta seal ära ja läks kärmeste, seda linna maha jättes edasi Baligreeni poole. Teisel päawal jõudis Jaames senna külasse ja küsis seal Madam Mak-Bali järel. Ta sai senna juhatud ja astus Madam Mak-Bali tuppa, kes oma wokki juures istus ja kärmeste kedras.

„Tere lõunest, Madam“, ütles Jaames sõbralikult, „palju terwist teile, teie poea käest.“

„Minu Danieli käest?“ küsis se wana naesterahwas rõõmsaste ja lükkas oma wokki eemale, tõusis püsti ja läks wõera wastu. „Tere tulemast, wõeras mees! Kuidas Danieli käsi käib, seal kaugel wõeral maal? Kas ta on terwe, ja kas ta mõtleb ka oma wana ema peal?“

„Ta armastab väga teid, Madam Mak-Bali“, wastas Jaames. „Ta on teil üks hea poeg, siin saatis ta teile minuga raha, et teie wõite mõned päawad mureta elada!“

„Oh mo armas pois!“ ütles wanaema

rõõmu pisaratega. „Kus olete teie mo Danieli näinud?“

„Wingali peal“, vastas Jaames. „Ta on pristi ja terve ja pealegi minu hea sõber!“

„Siis olge tuhatkord teretulemast, noormees!“ ütles se wanainimene ja andis südamelikult Jaamesel kät. „Nüüd rääkige, kas ma võiks teil, mo noormees, kuidagi moodi abiks olla!“

„Ja wistist, teie võite mul väga abiks olla, Madam Mak-Bali“, vastas Jaames. „Sellespärast olen ma teie juure tulnud, ja Daniel armas, et teie wistist saate minu soovimist täitma.“

„Väga hea meelega, öölge aga, mis teie soovite?“ ütles Madam Mak-Bali. „Minu onnis võite teie ka kortelid saada, kui teie seda soovite.“

„Seda ma just palun“, vastas Jaames. „Kui teil üks väike kambrikene oleks olema mulle anda; paari nädala, ehk ühe kuu peale, saaksin ma väga tänulik olema ja tahaksin kõik teil auusaste maksta, mis teie minu pärast kulutate. Waatke seia“, ütles Jaames ja näitas kät taskust väljavõttes, pentäie kuld raha. „Sellega võin ma teil maksta ja tahan seda rõõmuga teha. Nüüd palun ma teid veel, et teie mind oma sugulaseks nimetate, kes teid on tulnud vaatama — ja Daniel armas, et teie seda küll teha võiksite, kui se aga teie tahtmine on,

sest teie sugulased peavad kõik mööda Virimaad laial olema."

"Jumal õnistagu neid, sugulastest ei pundu mul mitte", vastas Madam Mak-Bali. "Ja kui teie tahate minu onni ja kostiga rahul olla, siis jääge jumala nimega seia ja magage Danieli kambris ja woodis. Teid wõin ma ka kõigil oma sugulaseks nimetada, ilma et kiski seal juures kassipidi mõtleks. Dõlge ainult mulle, kuidas teie nimi on, — ja sellega on se asi meil kordas."

"Nimetage mind Jaames, wana ema", vastas Jaames rõõmsaste. "Minu nimi on: Jaames Drelli."

"Drelli", kordas wanaema. "Waatke sugulane, Mak-Balid ja Drellid on ikka sugulased olnud, sest ma tean tõeste, et minu suurema, Jumal olgu tal armuline, üks Drelli oli. Nüüd sugulane, mõtte kõik heaks, mis teie siin kitsas ruumis peate tundma — aga ma kardan et teil siin wäga igaw saab olema."

Jaames laskis kõik omal meelepärast olla ja juttustas selle wanna inimesel tema poia Danielist mittu juttu, ja sai pea selle wana inimesega nii sõbraks, nagu naad juba mittu aastad oleks ühes elanud. Sai Jaames Danielist kõik juttud puhutud, küsis ta selle wana inimese käest, kas Baligreeni lossi mõne nädali eest wõerad on tulnud? Danieli ema ei teadnud sest mitte rääkida, waid ütles, et tema

üks wana prostoi inimene olla, kes wähe niisugusid asju järel pärib, waid parem kodu wotki taga rahus istub. Jaames ei küsinud ta enam midagi ta käest, waid läks natuke ennast jalgutama. Ta läks lossi poole käies, nägi need kõrged müürid, kes peaaegu ta lootust tahtsid tühjaks teha, ta waatas ümberringi selle ehituse wiisi ja neid suuri wärawaid, mis hoolega wahi tud said. Ta läks lossimäelt alla ja tuli mereääre waatama, kas seal ehk ükski nõu aitaks. Aga ta nägi seda, et merepoolt keski lossi juure jalgsi ei pease, sest üks lossi nurk seisis just mere sees.

Nüüd mõtles Jaames, pean ma katsuma ühe paadi muretseda, mis ma külast woin wistist saada, sest need inimesed siin külas käiwad kõik kalu püüdmäs.

Sel pääwal ei pruukinud ta enam luurata, waid keeras jälle külas Madam Mat-Bali juure tagasi ja teisel pääwal tegi ta ennast külarahwaga tuttawaks. Jaames rääkis wäga heasti Sirikeelt ja nimetas ennast Madam Mat-Bali õe poeks. Ta juttustas külarahwal, et ta paariks kuuks jenna elama tahab jääda, sest siia külas ei tea teda keski tagaotsima tulla. Mis teda kodumäe on sundinud ärapõgenema, on se olnud, et teda wägiwaltsest laewa peale madruks on sunnitud minema. Se oli küll kõik wale, aga rahwas uskusid siiski Jaamese juttu, ilma kahtlase mõttetega, sest se tuli wäga sage-

daste sel aeal ette, et noori mehi sunniti laewa peale teenima, kes seda ei tahtnud, pidi ennast põgenemise läbi peastma.

Zaames katsus igamoodi lossi sisse tungida, aga nädalad läksid mööda, ilma et meie Zaamesel ükski katse korda läks. Üks ainuke kord oli tal korda läinud, läbi esimese wärawa minna, sest tal oli üks ämber täis kalu ja tahtis neid lossi äramüüa. Aga sellegi pärast ei lastud teda kaugemale minna, kui kahe wärawa wahele ja peale selle sai tal weel ööldud, et ta teineford mitte ei pruugi senna tulla, sest kui neil kalu pidi tarwis olema, lubasid naad järel saata. Zaames pidi jälle wanawiisi koen poole minema. Üks poisike kes nii mittu kord üht katset teeb ja se mitte tal korda ei lähe, kautab oma lootust. Aga Zaames ei kautanud weel mitte oma lootust; ta kannatas ja lootis, et üksford tal ikka saab se korda minema. Kamberdil kirjutas ta, et ta ei pruugi mitte tema pärast muretseda, sest tema jääda natuke kauemaks seia, kui ta kodu seda oli mõelnud. Ja et ta Baligreeni lossi juures luuramise peal on. Kas need kadund lapsed seal on, ei tea ta weel mitte, ta olla kuuland — aga seia aeani ei olla ta weel mitte selged teadust saanud. Peale selle olla ta üsna terve ja elada rahuliste.

Zaames läks wara homiku lossi ümber luurama ja ei tulnud enne tagasi, kui õhtu hilja. Wahel sõitis ta ka merd mööda lossi ligi, seda

mere poolt küljest vaatama, kui külahawas tal paati lubasid. Aga mere poolt küljest seisis se loss kõrge kalju serva peal ja oli väga kõrge. Selle torni haknad mis vastu merd oli, olid väga sügavast müüri sees, sellepärast ei võinud Jaames paadist midagi jenna sisse näha.

Ometi ükskord kandis Jaamese kannatus intressid, keda ta oma targa mõistuse läbi kroonis.

Natuke maad lossist eemal, seisis üks väike puiestik. Seal seisis Jaames pääwad otja sellepärast, et sealt väga heasti kõik näha võis, mis lossis tehti. Siin seadis ta linnupaelad välja, ja püüdis lüüa, mis tal nagu aea viitaks oli. Aga õhtatel koen minnes oli tal nii palju lüüa püütud, et Madam Mat-Bali neist hea prae võis valmistada. — Ühel päeval, kui Jaames parajaste lindusi paelust lahti peastis, trehwas üks väike ühe — mõi kaheteistkümmne aastane poisike tema juure tulema ja waatas tema saaki ühe himustawa filmaga. Jaames ei pannud teda tähelegi, pealegi oli se pois tal iisna mõeras, ta ei olnud teda iialgi enne näinud ja pidas teda metsawahi poeks. Poisike mõttis julgust ja ütles: „Kuule, ma tahaksin ka nenda lindusi püüda, kui sina.“

„See paelad välja, siis saad ja ka neid kätte“, vastas Jaames. „Jah, seep se on“, ütles poisike. „Paelad välja seada, peaksin ma seda kunsti mõistma. Ma sooviksin, et sa mul seda õpetaks.“

„Selle tarwis põle mul aega, ega ka lusti mitte“, vastas Jaames lühidalt, waatas poisi peale terawaste ja küsis: „Kes sa oled? Kas sa elad siin ligidal?“

„Mina? Ja muidugi!“ vastas se poisike. „Mina olen Toom Willet ja elan seal ülemel lossis. Mo isa on krahw Rudlowi kammerteener.“

Se oli Jaamese meelepärast, et ta niisuguse mehega kokku trehwas. Se poisike oli jo just selle mehe poeg, keda krahw Rudlow nende kolme wangi ülewaatjaks oli seadnud. Jaames mõtles kohe, kui ta selle poisiga ennast sõbraks teeb, ehk ta saab siis selle läbi kord senna lossi sisse minna, wõi üht selget teadust, kas need lapsed seal on, wõi mitte. Ta süda oli selle õnneliku kokkutrehwamise pärast wäga rõõmus, pea-aegu oleks ta rõõmu pärast hõiskanud, kui tal meele tuli, et se pois ehk midagi sest märkima saaks.

„Ah“, ütles Jaames, „sa oled siis Toom Willet ja elad seal wanas lossis. Kuida se tuleb, et ma sind enne ei ole trehwanud nägema?“

„Mina ei ole veel kaua siin elanud, ja mo isa ei taha mitte, et ma peaksin wäljas jalutamas käima“, vastas poisike.

„Miks pärast mitte?“ küsis Jaames. „Mul oleks se wäga igaw olema, kui ma alati toas peaksin istuma. Palju parem ja lustilikum on wäljas olla.“

„Seda ma tean“, vastas Toom. „Minu isa on mind lubanud pääwas üks ehk kaks tundi

wäljas jalutamaks käia, aga on ka teelanud seda rääkimast, mis ma lossis nään, ehk kuulen."

"Mina ei taha küll seda, et sa üle oma isa luba kedagi pead rääkima", ütles Jaames. "Ma pean kaugemal metsa sisse minema oma linnu paelu vaatama. Ela hästi, Toom!"

"Sa tahad äraminna? Ole nii hea, luba mind kaasa tulla", ütles Toom. "Ma tahan heameelega õppida lindusi püüdma. Rahju, et kõik linnud, mis sa kätte saad surunud on. Kas ei võiks mitte neid ka elusalt kätte saada?"

"Mikspärast mitte? — Väga hõlpsaste", oli Jaamese vastus. "Tule kaasa — ma tahan sul näidata, kuidas neid elusalt kätte võib saada."

Se oli selle väikese Toomi meelepärast, et ta neid väikese armisaid loomi elusalt võis kätte saada. Ühe tunni aea pärast olid need mõlemad poisid nii sõbraks saanud, nagu naad juba aastade kaupa ühes lindusi oleks püüdnud ja üksteist tunnud. Viimaks ütles Jaames, et ta mitte kauemaks ei või täna seia jääda, vaid peab koen minema.

"Mina pean ka koen minema", vastas Toom. "Aga meie peame eespool jälle kokku saama. Se on väga igaw üksi toas istuda, nüüd olen ma väga rõõmus, et ma omal ühe seltsimehe olen leidnud. Tule wahel ka mind lossi vaatama, Jaames."

"Väga heameelega", vastas Jaames, "aga wahid ei lase mind wärawast sisse."

„Kül naad saamad find sisselaskma, kui ma oma isaga selle asja pärast saan rääkinud“, ütles Toom. „Mo isa armastab mind, ja saab mul kõik lubama, mis ma ta käest palun. Siis püüame üheskoos lindusi, wiime neid lossi ja paneme puuri.“

„Kas sul linnu puur on?“ küsis Jaames. „Kui sul ei ole, siis tahan ma sul ühe teha, mis nii suur on, et sa kakskümmend lindu wõid sisse panna.“

„Oh, se oleks väga hea!“ ütles Toom rõõmsaste. „Tee seda, armas Jaames! Ja homme tohin ma jälle tulla, püüdmise kunsti õppima?“

„Ja muidugi, ma olen paelad juba selle tarwis metsa jätnud“, wastas Jaames. „Kui sa homme seia tuled, saad sa ka oma puuri kätte.“

Mõlemad poisid jätsid sõbralikult jumalaga ja Toom läks lossi, aga Jaames jäi veel metsa; ta leikas veel mõned witsad linnu puuri tarwis, mis ta Toomil lubas teha. Said witsad leigatud, pani ka Jaames ennast koeru poole jooksuma ja mõtles, et ta Toomi läbi ehk tõeste wõib teada saada, kas need lapsed seal on, wõi mitte. —

Teisel päawal oli juba Toom metsas, kui Jaames puuriga tuli. Poisi rõõm selle linnupuuri pärast oli väga suur, aga niisamma suur oli ka ta kurwastus, kui ta Jaamesel teada

andis, et isa tal kõwaste on ärakeelanud, wõeraid lapsi lossi tuua.

„Mis se teeb?“ wastas Jaames. „Meie nääme jo endid siin ja wõime kül juttustada.“

„Ja, nii kaua, kui ilm ilus on“, ütles Toom. „Aga kui wihma saeab ja eespool weel lund saab sadama, mis siis?“

„Siis tuled sa mind vaatama“, wastas Jaames. „Nüüd on alles Septembri kuu ja senna aega on weel paar nädalad aega, ehk weel enam kui lumi tuleb. Ära muretse Toom nii wara. Siin on ikka ilusam, kui seal wanas kalju-pesas — nüüd lähme oma linnupaelu vaatama.“

Kaad käisid seal kenas puiestikus, risti ja põigiti ja Toom oli wäga rõõmus, et oma uues puuris kahelja wõi üheksa lindu nägi hüppawad.

„Kas sa annad need linnud kõik minul, Jaames?“ küsis Toom.

„Ja muidugi“, wastas Jaames. „Mina ei wõi neid ometi mitte pruukida, sest mo tädi Madam Mat-Bali ei sa seda mul mitte lubama. Wõtta need omal ja muretse, et neil ikka wärsked wett ja sööki on.“

Suure rõõmuga ruttas Toom koeu ja oli teine pääw jälle metsas Jaamese wastus. Jaames oli tal weel ühe puuri teinud ja hakkasid senna sisse ka lindusi püüdma. Mittu pääwa läksid sedawiisi edasi. Jaames ei annud Toomil mitte sest märki, et ta hea meelega püüdis

lossi tungida, ei küsind ka kedagi mõistmata küsimist Toomi käest, waid ootas aega andes, kas teina ettemalmistus omal aeal saab wilja kandma, wõi mitte.

Ja õige! Ühel päawal, kui Jaames Toomiga metsas oli, tuli üks mees nende ligemale ja Toom ütles juba eemalt nähjes: „Se on minu isa!“

Jaames waatas ilma kartuseda tulia mehe peale, wõttis oma mütsi peast ära, ja teretas wiisipäraselt. Zoon Willet waatas terawaste tunnistades Jaamese peale.

„Kas sina oled siis se noor inimene, kellega mo poeg on ennast sõbraks teinud?“ küsis Zoon Willet.

„Ja, isa, se ta on“, wastas Toom rõõmsa filmadega Jaamese otja waates.

„So — se rõõmustab mind, et ma sind näha olen saanud“, rääkis Zoon Willet edasi. „Oled sa Xirimaalt noormees?“

„Ja, mo härra“, ütles Jaames — ja jutustas, kui Zoon Willet weel edasi küsis, et ta seia külas oma sugulaste juure sellepärast on tulnud, et teda wägiſe laewa peale on tahetud teenima panna. Zoon Willet näitas üsna rahul olewad, rääkis mõned sõnad iseeneses ja läks ära. Paari tunni pärrast lahkusid ka poisid üksteisest ära koen poole minnes. Kui Jaames koen jõudis, rääkis Madam Mat-Bali, et üks wõeras härra seal on käinud, kes Jaamese järel on kuulanud.

„Ja mis teie tal juttustasite, wana ema?“ küsis Jaames.

„Mis muud, kui seda mis sa mind olid käskinud, armas Jaames“, wastas wana eit.

„Ta läks rahuliku meelega siit ära ja näitas ennast väga selle kiituse pärast rõõmustawad, mis ma sinust kiitsin.“

„Wäga hea, armas wanaema“, kiitis Jaames. „Saame nägema, mis nüüd saab.“

Jaames arwas kohe, et se härra keski muu ei wõinud olla, kui Toon Willet ja arwas nüüd omal seda luba saawad, et lossi wõib minna. Teisel homikul leidis Jaames jälle Toomi enne metsas olema, kes rõõmsaste ta wastu tulles ütles, et Jaames lossi wõib tulla, kui ta tahab.

Jaames oli ülewäga rõõmus, et ometi ükskord ta lootus korda oli läinud ja lossi ilma feelmata wõis minna. Nüüd wõin ma warsti teada saada, kas Edgar, Luugi ja Bessi siin on, wõi mitte. Ta ei näitnud oma rõõmu Toomi wastu mitte palju, waid ütles: „Se rõõmustab mind, Toom. Nüüd saan ma näha, kuidas teie elufortel seal lossis wälja näab ja tahan sind kaunis sagedaste waatamas käia, kui sandid ilmad on.“

„Niikaua ei pea sa mitte votama“, wastas Toom. Sa pead kohe minuga kaasa tulema ja waatama, kas ma oma linnud olen hästi söötud, wõi mitte.“

„Pärast pool, Toom, pärast pool!“ wastas

Jaames. „Need linnud mis lossis on, ei jookse mitte ära. Esite lähme vaatama, kas mõni lind vöse on paelu läinud.“

„Kuida sa tahad, Jaames“, ütles Toom. „Aga pärast saad sa tõeste kaasa tulema?“

„Väga hea meelega“, vastas Jaames kurnis rõõmsaste ja käis oma noore sõbraga risti ja põigiti seal kenas metsas. Kui kõik kohad olid läbikäidud, läksid Jaames ja Toom lossi poole. Wärawad said nende eest lahti tehtud ja wahid lasksid neid ilma sõnalausumata läbi. Kui nemad lossi hoowi jõudsid, olid need wängid ka sealsammas hoowi peal. Bessi, kes kõige enne Jaamest nägi, karjatas. Jaames ei näitnud kõik seda nagu tähelepanema — waid pani tähendusets sõrme oma suu peale ja ruttas Toomi järel, kes kärmeste ta ees treppist ülesronis.

Seitsmes peatük.

P õ g e n e m i n e.

Jaames oli nüüd sealt lossist seda selged aru kätte saanud, et Edgar, Kuugi ja Bessi mitte Brantsuse randa merepõhja ei olnud kadunud, waid alles elus olid, aga krahw Rudlowi wängid. Oma elu sees ei olnud Jaames

mitte nii rõõmus olnud, kui sel korral. Ka oli tal seeford korda läinud wahtide filmi ära petta, kes sest Bessi karjatamisest mitte aru ei saanud, mis se tähendas. Zoon Willet oli ise ka afna peal olnud, kui need poisid jenna hoomi peale tulid, aga ei wõinud ka sest karjatamisest kedagi märkida. Ta rääkis selle karjatamise pärast paar sõna iseeneses, läks afna pealt ära, ega pannud Jaamest ja Toomi tähelegi, kes kõrwas toas lindusi söötisid. Jaames küsis kord Toomi käest, kes need lapsed, on, kes seal hoomi peal olid, Toom andis tal wastuseks, et ta isegi ei tea, ega ka nendest rääkida ei tohi.

Hea küll, mõtles Jaames. Sest on küll, et ma seda tean. Üksford saab see ikka mul korda minema, et ma Bessiga paar sõna rääkida wõin, aga millal se paras aeg trehwab, saan ma nägema.

Enne seda olid veel mõned pääwad mööda läinud, kui Jaamesel wõimalik oli, oma soowimist täita. Need wangid said nii kindlaste wahitud, et Jaames ilma nägemata nende ligi ei wõinud saada, kui ka wahest kiski muu ei oleks näinud, oli ometi Toom selle ees Jaames ei tahtnud kedagi rääkida, et küll se pois mitte edem ei olnud, arwas Jaames ikka parem karta olema, kui kahjatseda. Aga Jaames leidis wii- maks ometi nõu, kuidas seda teha tuleb. Ta tegi kaks palli, üht täitis ta puuwilladega (Baumwolle) — ja teist peene siidinööriga. Kesk-
kel

pani ta ühe paberi, kus peal need sõnad seisisid kirjutud: „Olge iga õhtu kel üksteistkümme mere pool torni akna peal. Kui teie wilistamist kuulete, siis siduge kedagi raskest asja selle nööri otsa ja laske alla. Kui ma teistkord wilistan, siis tõmmake jälle se nöör üles, kus külge ma ühe nööri-redeli olen sidunud. Siduge se redel kufagil kõwaste finni ja ma tulen siis sedamööda teid vaatama.

Need mõlemad pallid pani Jaames tasku ja mõtles Toomiga palli mängima hakata, kui need wangid hoowi peal trehwarwad olema. Toom oli ses nõus ja naad läksid hoowi peale. Jaames näitas eemalt Bessile mõlemaid palla, siidi nööri palli pistis ta tasku ja teisega alustasid naad oma mängu. Mitte kaua, siis mõistis Jaames palli nii osawaste wisata, et ta just Bessi ette mahakukkus. Ta jooksis ise ruttu palli järele ja pani seda palli wõttes, teise senna koha peale, mis Bessi ilma kellegi nägemata oma tasku pistis. Jaames mängis Toomiga edasi, aga sest mis ta Bessiga mänginud oli, ei pannud keski tähele.

Õhtul kel üksteistkümme läks Jaames, ühe wõrguga tüf nööri selgas mere poole. Madam Mak-Bali ei pannud seda tähelegi, waid mõtles, et Jaames wist külarahwaga tahab mere peal kalupüüdma minna. Sest nööri mis Jaames kaasa wõttis, ei teadnud se wana inimene mitte, et se üks nöör-redel oli, keda Jaames

möödaläinud pääwadel salaja oli neist siidi nööridest teinud, mis ta linnast oli toonud.

Mereääre jõudes wõttis Jaames ühe paadi, hüppas sisse ja sõudis lossi poole. Kuu pais-
tis väga selgeste, kui Jaames lossi juure jõu-
dis, ta sidus paadi kinni ja wilistas korra wal-
justi. Warsti peale seda sai ülewel haken
lahti tehtud ja siidinöör allalastud, keda Jaames
all kinni püüdis. Ta sidus selle nööri redeli
senna külge, wilistas teistkorda ja se nööri redel
sai ülestõmmatud. Jaames ootas natuke aega,
kui juba armas, et se redel ülewel kinniseutud
on, katsus ta üht järsku nõrku tehes, kas se
redel ka saab kinnitama ja hakkas ülespool ro-
nima. Sai ta juba pool maad ronitud, puh-
kas natuke ja hakkas jälle ronima, kuni mõne
minuti pärast õnnelikult torni aknast sisse pu-
ges ja oma õe ja sõbrade kaela langes.

„Sumal olgu tänatud“, ütles Jaames suure
rõõmuga — „ometi ükskord jälle olen ma
teiega kokku saanud! Ma teretan sind mo armas
õde ja teid mo armsad sõbrad, kui õnnelikuks
teeb se mind!“

„Ja meid“ — wastasid Bessi, Edgar ja
Luugi.

„Kuida on se sul kordaläinud, meid üles-
otšida?“ küsis Bessi. „Meil kõigil on se, kui
üks unenägu ette tulnud, kui sind ühelspääwal
nägime lossi hoowi tulewad.“

Jaames seletas kõik, mis temaga oli sünn-

dinud, ja nüüd pidid nemad omalt poolt ka jutustama. Rapsed jutustasid ka oma kae käiku sõna sõnalt ära, ja Bessi lisas veel juure, et krahm Rudlow neid eluaea wangis tahab pida-da, et omale Edgari ja Luugi wara sedawiisi wõib pärida.

„Wõi nenda“, ütles Jaames, „se asi on siis just sedawiisi, kuidas ma arwasin olevad ja õnnelikul kombel on ka se asi korda läinud, et ma täna õhtu teie juures olen ja teid põgene-mise läbi peasta tahan.“

„Jah, armas Jaames“, wastas Edgar — „lasj“ meid ilma aega wiitmata põgeneda! Alen on lahti — se nõorist redel, kes sind on üles-kannud, saab ka meid allakandma. Siis lähme paati, põgeneme öösel kaugemale ja katsume oma truud Lamberti juure Londoni minna. Miks-pärast meie veel aega wiidame. Jaames põge-neme kärmeste!“

„Mitte nii häkitsest, Edgar“, wastas Jaames. „Aegamööda asjad käiwad — ja sa unustad üsna ära Edgar, et kui' meil küll se wõimalik on, nõoristredelid mööda allaminna, aga Bessi ja Luugi ei sa seda mitte wõimalikuks tegema, sest mis meil juba kole on, saab nendel kolm korda koledam olema. Kui meie muul wiisil ei sa siit lossist wäljaminna, siis ei sa Luugi ega Bessi küll meitega mitte kaasatulema.“

„Siis põgenege teie ära ja meie jääme seia“, ütles Luugi. „Kui sina Edgar prii oled,

siis on kõik asi korras. Sa lähed Jaamesega Londoni ja annad krahwi kurja pettust kohtus teada."

"Ja teie, sina ja Bessi?" küsis Edgar. "Kas peame meie teid selle kurja inimese kätte jätma? Ei iialgi!"

"Mis võib ta meile teha?" vastas Luugi. "Tema ei sa meile mitte kurja tegema, kui sina prii oled, vaid peavad kartma, et kuri tegu ka kurja nuhtlusest kannab. Meie pärast ei pruugi teie mitte muretseda."

"Luugil on õigus", ütles Jaames. "Kui Edgar prii on, siis ei aita se krahwil ühti, et ta Luugi ja Bessi wangis peab. Tema saladus on siis juba ülewel. Põgene minuga, Edgar, lähme Londoni ja katsume oma õigust otsida. Kui se kuri krahw wangis on, siis tehakse need wärawad auupakkimise meile eest lahti."

Nii hea kui se nõu, mis Jaames ja Luugi pidasid oli, kartis Edgar siiski üksi põgeneda, Luugid ja Bessid jenna jättes. Ilmaasjata püütsid Jaames ja Luugi teda maanitseda mitte kartliku olla ja Jaames mõtles juba, et ta jälle üksi alla pidi minema, kui häkiste midagi ette tuli mis seda asja ümberpööras.

"Wait", ütles Bessi häkiste — "ma kuulen üht krabinad hoowi peal — jooksmist ja wastamisi rääkimist. Taja, ehk ma saan natuke kuulda, mis se tähendab."

Kõik olid wait ja Bessi ruttas teise afna

juure, mis vastu hoowi oli. Ta tegi tasafeste selle lahti ja kuulas.

„Tehke wäraw lahti!“ kuulis Bessi Zoon Willetti ütlewad.

„Ja, warsti!“ hüüdis üks teine hääl vastu — ja warsti peale seda tulid mõned mehed tõrwaküünlatega lossi hoowi. Kuu paistis se õhtu selgeste ja need tõrwaküünlad andsid ka oma walgust, nii et se wäike hoow niisamma walge kui pääwa aeal oli. Bessi nägi Zoon Willetiga seltsis üht wõerast meest olewad, kelle nagu ta mitte ei näinud — aga kui se wõeras ennast ümber keeras, karjatas Bessi.

„Mis seal on?“ küsis Jaames.

„Krahw ise!“ wastas Bessi. „Meie oleme kõik kadunud!“

„Wait, wait“, maanitses Jaames. „Kuulame mis ta rägib.“ Ta seadis kõrwa vastu hoowi ja kuulas.

„Mis teemad teie wangid, Wellet?“ küsis krahw nii waljusti, et Jaames wiimast kui sõna kuulda wõis.

„Nemad on üsna wirgud, härra“, wastas Willet. „Kuida näha wõib, on nemad juba üsna rahul ja ma usun, et naad seda teadwad, et naad eluks aeaks seia peawad jääma.“

„Ei, ei, nemad ei jä mitte seia“, wastas krahw. „Nemad ei ole mul siin kindlas küll mitte ja ka wäga inglismaa ligi. Homme peawad nemad kaugemal saama saadetud, — laew

on juba valmis neid Uude Hollandi wiima. Seal on nemad nattuke kindlamas, kui siin, sealt ei ja nemad enestest ka mitte teadust koen anda. Siin — jah siin wõiks ka kurat pea oma mängu mängida ja kõik selle asja pääwawalge ette wiia. Parem on, kui nemad ära saawad saadetud."

"Do, kindlas lohas oleks nemad siin juba kül olema, krahwi härra", vastas Willet. "Kesk ei ja siit ilma minu loata sisse, ega wälja."

"Hea kül, Willet, aga parem on parem", ütles krahw. "Ma tahan selle mure oma kaelast ärawisjata. Wii mind nende juure, Willet — ma tahan nendel kuulutada, et naad homme homiku wara siit äralähwad."

"Tõrwakiüinlad!" hüüdis Willet. "Siit üles, mo härra! Ma olen neid torni elama pannud."

Krahw ja Willet said mõnest teenrist treppist üles saadetud. Ruttu jooksis Saames afna alt ära.

"Naad tulewad!" ütles Saames. "Ruttu aken finni, et meie nõoristeedel mitte näha ei ole. Ma peidan ennaft woodi alla, heitke teie wooditesse, heitke!"

Saames pugus woodi alla ja wangid heitsid igaüks oma asemele.

"Nüüd jälle üles! ütles Saames. "Nüüd saawad naad mõtlema, et teie juba magama

olete jäänud, aga se kära teid jälle ülesäratanud ja teie endid riidisse hakasite panema. Ehk kui naad teie kääst küsivad, kuidagi moodi sellepärast, et teie weel ei maga, on se wastus kõigepareim.“

„Se nõu on hea“, wastas Edgar.

Ei olnud enam kaua aega, kui wangi koea uks sai lahti tehtud ja krahw Rudlow Zoon Willetiga sisse astus. Krahw waatas imelikult filmadega nende laste peale ja küsis kuidas se tulla, et need lapsed riides on. Edgar jutustas sedawiisi, kuidas Jaames oli õpetanud ja krahw jäi rahule.

„Se on hea“, ütles krahw. „Seitke jälle magama — homme homiku wara peate teie seda lossi mahajätma.“

„Kas Londoni tagasi minema?“ küsis Edgar.

„Seda mina ei tea“, wastas krahw. „Teie peate senna minema, kuhu teid wiiakse.“

„Aga mis pärast saab meid kui kurjategiaid wangis peetud?“ küsis Edgar. „Teie saate selle eest wastata, härra.“

Ah, ah, ah, naeris krahw. „Wii mind wastamisele, kui sa wõid. Senna aeani Zumalaga!“

Nende sõnatega läks krahw Zoon Willetiga ära. Wangid kuulasid niikaua, kui ta juba hoowi peale läks, siis tuli Jaames woodi alt wälja.

„Zumalal olgu tänu“, ütles Jaames. „Ma olen just sel parajal tunnil seia trehwanud tu-

lema. Nüüd ei aita enam mõtlemine ühtigi — waid meie peame äraminema filmapilt ja meie õed Jumala hoole alla jätma.“

„Ja muidugi, teie peate põgenema“, ütles Ruugi. „Sina wend lähed Jaamesega ära, muidu oleme meie kõik kadunud. Sa oled kuulnud, et krahw meid kangel üle mere tahab saata ja sealt ei sa meie küll enam ärapeasma. Mine Edgar! Wii teda enesega, Jaames! Muud nõu nüüd enam ei ole!“

„Ruugi räägib õigust“, ütles Jaames. „Meil ei ole kedagi muud nõu — ja kui ka kedagi ei saa püütud korda saata, siis wõiwad küll aastad mööda minna, ilma et teilt kusagilt abi tuleb. Wiivita mitte, Edgar!“

„Aga need waesed tüdrukud!“ ohkas Edgar. „Ta ehk saab neid ärasaatma.“

„Seda ei sa ta mitte tegema, waid ennem seda vaatama, kuidas ta meid wõiks jälle kätte saada“, wastas Jaames „Ühtegi kartust, Edgar! Ka mina jätan oma õde seia ja olen tema pärast üsna ilma mureta. Üks suurem, kes ta üle kurjade walitseb, saab neid hoidma. Jätame oma õdedega Jumalaga ja siis ilma wiivitamata siit ära!“

Ruugi ja Bessi läksiwad Edgari juure ja ütlesid, et ta oma mõtlemist ärawiskab ja oma sõbra Jaamesega põgeneb.

Varsti jätsid kõik jumalaga ja Jaames hakkas juba nõõristredelid mööda alla ronima.

„Tule julgeste aga ettemaatlikult“, ütles Jaames Edgaril. „Need nöörid on kõwad kül, et meist' kolmford raskemad mehed seda mööda mõivad allaminna. Rättega hoia kõwaste finni ja ära waata üles, ega alla. So, nenda! Ela hästi, Luugi! Sumal olgu teiega!“

„Ja teiega!“ wastasid mõlemad tüdrukud, kes põksuwa südamega nende allaminemist waatasid. Wilistamisega pidi saama tähendust antud, kui nende allaminek õnnelikult on korda läinud. Mõned kartlikud minutid olid mööda läinud, enne kui alt üht rõõmust wilistamist oli kuulda. Mõlemad tüdrukud langesid teineteise kaela ümber ja tänasid Sumalad selle õnne eest. Bessi peastis redeli akna küljest lahti, wiskas meres ja mõlemad tüdrukud waatasid põgenejaid järel. Üks must punkt seisis kaua aega mere peal, mis ifa enam kalda ligemal nähti jõudma; se pidi kül meie põgenejate paat olema. Natukese aea pärast kadus se nende filmade eest ära ja meie järelwaatajad soowisid head õnne nendel omas südames.

Kuida Bessi ja Luugi arwasid, olid Jaames ja Edgar õnnelikult kaldale jõudnud. Naad hüppasid kaldale, Jaames sidus paadi jälle finni ja Edgar ütles, oma sõbra Jaamese kaela ümber langedes: „Sumalal olgu tänu, ma hingam jälle wärsked õhku oma sisse — aga ei tea, kuidas eespool saab minema, Jaames? Veel oleme krahwi piire peal ja ei tea enne mitte

kiita, kui meie juba Inglismaa serwa oleme kätte saanud."

"Meie saame seda kätte Jumala abiga", vastas Jaames. „Aega wiita ei tohi meie tõeste mitte, ega meil põle ka tarwis mitte minutid raisata. Minu raha ja kõik mo wara, kannan ma alati oma kaasas, sellepärast ei pruugi ma mitte Madam Mak-Bali juure minna. Tänane öö on selge ja meie peame katsuma, et pääwatõusu aeaks Rinsale sadamas jõuame. Sealt, ma loodan, saavad laewu Inglismaale minema, kes meid peale wõtwad. Edasi Edgar!"

Ühe üsna pitka marsfi järel jõutsid need kaks poisi Rinsale sadama, aga nende suureks ehmatuseks ei leidnud naad mitte üht laewa, kes Inglismaale oleks purjutanud. Siiski oskas Jaames ennast aidata. Ta läks Edgariga jenna riidepoodi, kust ta wiimati enesel riided oli ostnud, ja ostis nüüd ka Edgaril sealt Jirimaa riided, kes teda nii äramuutsid, et pidi enne saama terawaste tunnistud, kui keski teda wõis äratunda.

Ühes kõrwalises wõeraste-maeas elasid nemad nii kaua, kui üks laew Inglismaa poole hakkas purjutama, mis kahelja pääwa pärast siündis. Poisid läksid kahetsandamal pääwal laewa peale ja sõitsid Inglismaa poole kes mõttes ja rõõmus, et nüüd waenlaste käast on ärapeasnud.

Aga naad rõõmustasid endid wäga wara. Sellesamma laewa peal oli üks mees, kes Ed-

garid oli nenda äraehmatanud, et ta kahwatand nānga laewatreppist alla jooksis.

„Mis sul wiga on, Edgar?“ küsis Jaames, kui ta Edgart kahwatand nānga nägi laewatreppist alla jooksmas.

„Krahw Rudlow!“ wastas Edgar. „Ta käib ülewel, tefi peal.“

„Krahw Rudlow, kordas Jaames.

„Tema jah!“ wastas Edgar. „Meie oleme nüüd kadunud, Jaames!“

„Weel mitte!“ wastas Jaames mõeldes.

„Kas ta on find näinud ja tunnud?“

„Näinud — wõib olla! Aga tunnud ei ole ta mind mitte, sest kui tema kajutist üleštuli ja mina tema nāgu nāgin, keerasin ma selga tema wastu ja tulin treppist alla!“

„Noh, mis sa siis kardad?“ ütles Jaames.

„Meie sõit ei tuuri mitte kawa — ja pead need mõned päawad siin all ruumis waffa olema, sest krahw ometi seia ei tule ja kui meie Inglise maale jõuame, laseme teda enne laewa pealt kaldale minna ja siis ise järele. Ole sellepärast ilma mureta, Edgar! Tema peab nüüd juba ennem kartma, kui meie teda.“

Edgar jäi oma sõbra nõuandmise järel alla laewaruumi waffa, aga siiski olid mõlemad mures, et neid ehk krahw Rudlow kuidagi kavalusega piüida tahab. Ometi krahw ei näitnud seda mitte koguniste arwata wõiwad, kui ligi Edgar temal oli. Ta näitas wāga rõõmus

olewad ja nii ilma mureta, et Jaames, kes palju enam teda Edgari põgenemise pärast arwas muretsjema, iisna imeks pani. Se mõistatus sai aga Jaamesel enne selgeks, kui ta Inglismaa kätte sai. Sest ta kuulis krahwi ühe teise meesterahwaga kõnelewad, keda Jaames kõik kuulda wõis ja läks kohe Edgaril teadaandma.

„Nüüd tean ma, miks pärast krahw nii ilma mureta on“, ütles Jaames. „Issand, kes meid on peastnud, on tema silmad pimetusega löönud. Ta usub, et ja oled torniaknast merele hüpanud ja senna furnud. Aga se mõtte, et ja ärapõgenenud oled, ei näita koguniste ta pähe tulnud olewad.“

„Se on meile seda parem“, wastas Edgar. „Aga meie õed, kus peaksid need olema?“

„On, kuid ma kuulsin lossi jäänud, sest krahw ei kartnud mitte neid, waid sind“, wastas Jaames. „Sumal tahab, et ta oma ahnuse peab trahwitud saama. Kui ta seda teaks, et ja weel elus oled, kardaks ta Inglismaale tulla, kus teda häbi ja häda ootawad. Sumal saab meid mo sõber kaitsma, sellepärast ei pruugi meie kedagi enam karta.“

Warsti jõudsid naad ühte Inglismaa sadama, kus naad krahwi enne laewa pealt lastsid maha minna. Nüüd astusid ka Edgar ja Jaames laewa pealt maha ja Jaamesel oli weel kaunis hulk raha järel, seepärast wöttis ta posthobused ja sõitsid Londoni. Lambert wöttis neid suure

rõõmuga vastu ja läks kohe kohtuse seda asja teadaandma. Üks advokat võttis seda asja oma peale, ja krahv sai kohtu ette kutsutud, kuhu ta ka ilma kartuseta läks.

Kohtus sai ka ta vastu Edgar ja Jaames toodud, kelle üle ta nagu unest ülesärkas ja hirmu tundis, sest se keda ta armast juba kala-de roaks olema saanud, seisib nüüd just kohtus ta vastu. Ta rääkis ilma wabandamata kohtus kõik üles ja tunnistas selge sõnaga, et ta Edgar ja Luugi von Windenneer'i wara omal on tahtnud püüda ja neid Baligreeni lossi wangi on lastanud panna. Ta andis selle laewa õnnetusega seltsis teada, et need lapsed surnud on, aga neid eluaea wangis mõtles pidada. Ta süü sai juureks armatud ja kohtu otsuseks sai tal antud, eluks aeks Uude-lõuna-Ballias*) wangi tööse, kuha ta ka paari kuu pärast sai saadetud.

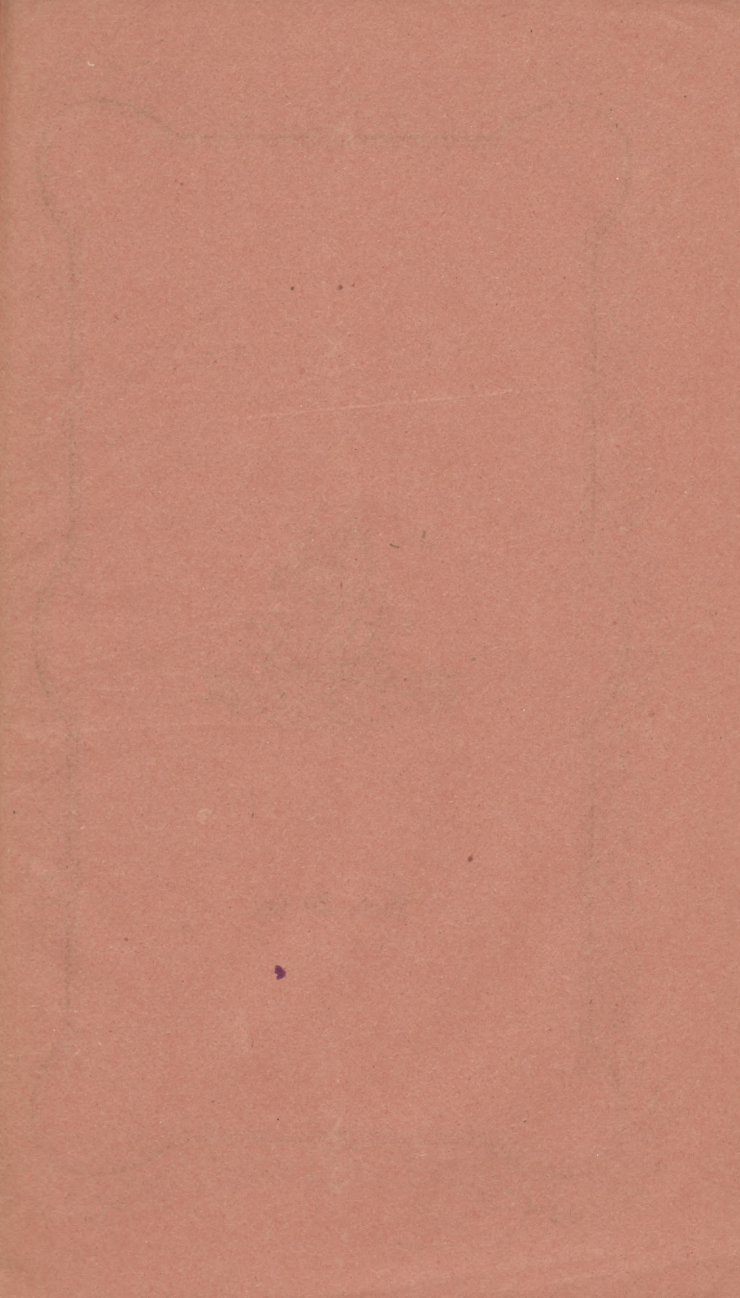
Nüüd said ka Luugi ja Bessi Baligreeni lossist aratoodud ja olid wanawiisi jälle kõik üheskoos Londonis. Jaames ja Bessi tahtsid oma emaga eneste wanas üüritud maeas ja eneste wana töö juure tagasi minna — aga Edgar ja Luugi ei lastanud seda mitte sündida. Maad jäid kõik lossi, ja kui Edgar kõik oma mõisad ja wara oma kätte sai, andis ta omaist tänu-likust südamest oma sõbra Jaamesel, iga aasta

*) Uus-lõuna-Ballia seisab juures Almameres 25 ja 37 lainuse ja 150—170 pithuse kraadi all.

üht kaunist summalest raha, kellest Jaames küll elada wõis. Jaames ei pruukinud aga seda raha mitte laiskuse ega priiskamise tarwis, waid forjas õppides oma pea sisse üht jäädawat warandust.

Jaames Drelli on nüüd üks kuulus pau-meister Londonis, ja weel üks teine side, kui truut armastus, sidus Drellid ja von Winden-neer'id kokku. Kuugi on Jaamese abikaasaks saanud ja Bessi Edgaril. Naad elasid väga õnnelikult üksteisega ja Jumala õnnistus hingas nende peal. Kui weel se auuwäärt Lambert elas ja kui ta Madam Drelli wastu, nende laste õnnest rääkis, naeratas se ühe tänuliku näuga ja ütles:

„Tänage Issandad, sest tema on hea, ja tema heldus kestab igawest!“

Hind: 20. top.